

BRANDKÅRS-

tidskrift

Nr 4 1963

45 ÅRG.

UR INNEHÅLLET:

Väl mött i Sundsvall	73	Om vatten	90
Redogörelse för SBR:s verksamhet 1962	77	Kungörelse om Riksförbundets studiestipendier 1963	93
Organisation av släckningsarbete vid storbrand inom träindustri	87	90 000 på telefonapparaterna ...	94
Brandförsvarsorientering om Vårfrukyrkan i Skänninge	88	Nytt från Byggnadsfronten	95
		Brandförsvarsmål i Regeringsrätten 1961	97

Sundsvall — platsen för årets brandkongress

Stenor

- ett stabilt, effektivt, arbetsbesparande instrument för lagning av slang
- bryter strömmen automatiskt vid ett fixerat gradtal – en säker garanti mot överhettning, även när det gäller mycket värmekänsliga syntetiska material
- ett modernt hjälpmedel använt av brandkårer världen runt

ANGUS - REDDAWAY CO AB

KRYSSARVÄGEN 17, NÄSBYPARK • TELEFON 08/56 21 30 (VÄXEL)

Nr 4 1963
45 ÅRG.

UPPLAGA 14.500 EX.

BRANDKÅRS- *tidskrift*

REDAKTÖR OCH ANSVARIG UTGIVARE: ANDERS EKBERG

ORGAN FÖR SVENSKA BRANDKÄRERNAS RIKSFÖRBUND

JAKOBSGATAN 14, STOCKHOLM C • TELEFON 08/10 50 25 • POSTGIROKONTO NR 48 70

Väl mött i Sundsvall!

Sundsvall — *platsen för årets brandkongress* — anlades år 1624 av Gustaf II Adolf. Som stad kan den alltså ej räknas bland de äldsta, men i gengäld ligger den inom ett område, som sedan årtusenden varit en av Norrlands centrala bygder. Än i dag är staden brännpunkt i en av landets största tätbygder, där den moderna cellulosafabrikationen spänner sitt kraftbälte mellan provinsens båda älvmyningar, Ljungans och Indalsälvens. I detta "Storsundsvall" — på en smal kustremsa av omkring tre mils längd — bor f n mer än 2/3 av landskapets hela befolkning, ca 80.000 människor. Här ligger de moderna industrierna tätt invid distriktets väl skyddade djuphamn — Alnöundet. När den moderna trävaruindustrin med bl a ångsågens införande för omkring ett sekel sedan bröt igenom var det här, som den slog ut i full blom. Här utbildades då världens sannolikt största sågverksdistrikt med ej mindre än 40-talet sågar och det må anses symboliskt, att den första ångsågen i Norden byggdes just här — vid Tunadal år 1849.

I såväl det gamla sågverksdistriktet som det moderna fabriksdistriktet bildar staden med sina 29.000 invånare ett naturligt centrum. Som sjöfarts- och handelsstad är den ock en av Norrlands förnämsta och livligaste och dess naturliga hamn leder nästan ända in i själva stadskärnan.

Sundsvall har under de gångna seklen genomgått många olycksöden, framför allt i form av stora bränder, som satt sina märken i dess utveckling. Den sista och största av dessa ägde rum midsommaren 1888, då stads-samhället på några få timmar så gott som helt lades i aska. Efter denna brand växte emellertid staden snabbt upp igen och fick i sin kärna — den s k Stenstaden — den säregna 90-talsprägel, som den ännu idag har kvar och som ger den dess speciella tjusning. En rundvandring genom Stenstaden med dess arkitektoniska blandning av klassiska stilarter — gotik, renässans, barock, jugendstil, ja tom florentinsk palatsstil och morisk villastil — är nog en upplevelse, som inte många moderna städer i vårt land kan bjuda på. Det är kanske inte alltid vackert, men det är "pompa" över det hela, en fläkt från sågverkspatronernas korta men dynamiska storhetstid. Denna klassiska bebyggelse i stadens centrum bildar samtidigt en tilltalande inramning av dagens sjudande handels- och affärsliv.

Sundsvalls läge i dalen mellan stadsbergen i norr och söder — resp 140 och 240 m ö h — är erkänt vackert. Från bergens toppar, vilka båda är försedda med utsiktstorn och till vilka bekväma bil- och promenadvägar leder, är utsikten hänförande. En resenär i Sundsvall bör icke försumma att en — eller varför inte flera gånger — njuta av den förnämliga

aspekt över stad, hamn, omgivande industri-distrikt och underbar Norrlandsnatur, som stadsbergen bjuder.

Sevärdheter

Sundsvall har kanske icke så mycket av äldre och intressantare byggnader att framvisa — branden 1888 tog så gott som allt — men dess kärna, Stenstaden, har ändå sin charm och åtskilligt av värde. Bland byggnader, som böra ses, kan nämnas den nygotiska tegelkyrkan, som nyligen genomgått en grundlig restaurering samt Hovrättens för Nedre Norrland byggnad i vacker miljö vid Bünzowska tjärnen. Stadshuset med sin spegelsalong och Hotell Knaust med sin berömda barocktrappa från sågverkpatronernas stora tid tillhör också sevärdheterna. De båda stadsbergen med sina utsiktstorn är alltid omtyckta mål för promenader eller bilturer och på bägge bergen finns goda möjligheter till förfriskningar. Norra berget har dessutom ännu en sevärdhet — friluftsmuseet. För dem som har intresse för våra fornminnen ligger Norrlands monumentalaste gravfält från järnåldern lätt tillgängligt vid Högom vid stora landsvägen västerut, 2 km från staden.

Det kringliggande landskapet har mycket att ge ur såväl natur- som kultursynpunkt. Medelpad är dessutom av så behändigt format, att man med utgångspunkt från kongressstaden lätt kan nå det bästa och intressantaste i den omgivande bygden. Vill man få en fläkt av den moderna tidens sjudande arbetsliv är en färd staden runt och genom industri-distriktet under sakkunnig ledning ovanligt givande. Tar man färden söderut, når man

efter blott någon halvtimme Ljungans mynning i Njurunda med ett konglomerat av moderna, stora fabriker — Stockviksverken, Svartvik, Essvik, Nyhamn — som här ligger sida vid sida med urgamla odalbygder med intressanta fornminnen. Ett besök vid Galtströms nedlagda järnbruk från slutet av 1600-talet, nu restaurerat, är också att rekommendera.

En tur norrut från staden ger om möjligt en ännu mera koncentrerad bild av det moderna storindustridistriktet. Förbi Östrands sulfatfabrik, en av världens största mitt emot Skönvik, platsen för ett av områdets äldsta och största sågverk, nu sedan några år tillbaka nedlagt, förbi Vivstavarvs sulfat- och Fagerviks sulfitfabriker når man Indalsälven vid Bergeforsen med sitt nyanlagda stora fiskodlingsanstalt, som är tillgänglig för besökare och som man ej bör försumma att ta del av.

Vill man lära känna något av landskapets natur, som kan sägas utgöra en syntes av hela Norrlands, om man undantar fjällen, är en färd utmed någon av de båda älvarna eller allra helst båda att varmt rekommendera.

En resa runt Alnön, en av den svenska ostkustens intressantaste öar, är också att rekommendera. Ön, som är av vulkaniskt ursprung, har rika kulturminnen från såväl äldre som senare tid.

Har Ni anmält Er

till deltagande i årsmöter i Sundsvall då bl a "sammanslagningsfrågan" upptages till avgörande? Gör det annars omedelbart! Anmälningsblankett fanns bilagd föregående nummer.

UTSKJUTSSTEGAR

I stål eller lättmetall — 8, 10, 12, 15, 18, 20, 22 och 24 meter

BÄRBARA,

BOGSERBARA med torsionsfjädrande hjulaxel (fri fart),

BILMONTERADE, handdrivna eller med hydraulisk drift

Tillverkare: MOLL & WEINMANN, SAAR

Försäljning i Sverige genom Ing.firma **BOLINS BRAND BYRÅ**

Tranebergsvägen 24, **BROMMA**. Tel. 25 86 84

Fråga "HENRIKSSONS"

när utrustningen skall kompletteras

HEBRA brandbil med maskindriven Wibe-stege om 26 mtr, hytt för 6 man, frontpump, vattentank samt plats för diverse redskap.

Ett flertal brandkårer ha redan lång, praktisk erfarenhet av våra kombinerade maskindrivna stegbrandbilar.

För alla materielfrågor rådgör med oss!

HENRIKSSONS BRANDREDSKAP

STOCKHOLM
Tel 20 78 22
-23 -24 -25

GÖTEBORG
Tel 11 70 74

MALMÖ
Tel 97 59 42

SUNDSVALL
Tel 129 89

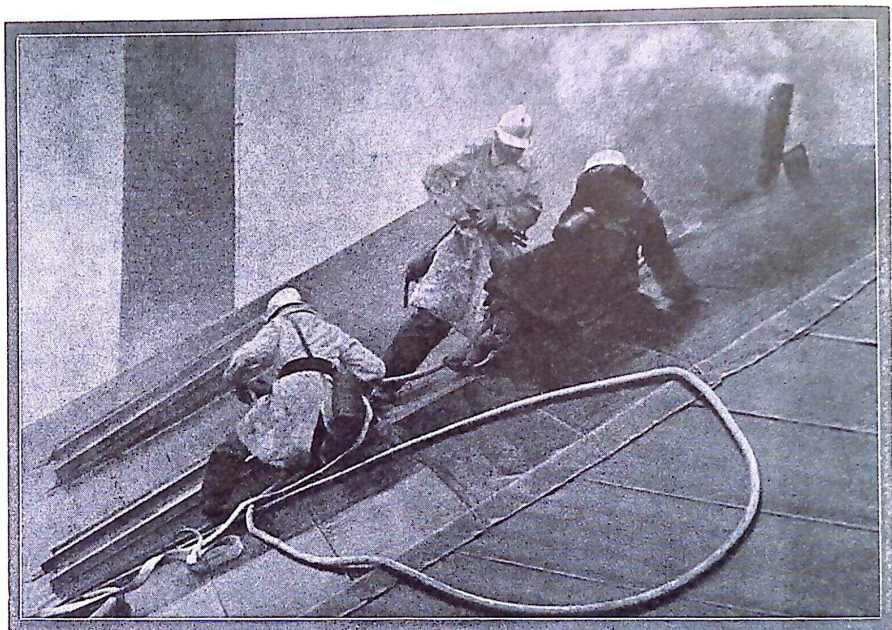
JÖNKÖPING
Tel 241 10

Ensamförsäljare i Sverige för TEMPEX eldskyddskläder

Aukt. återförsäljare för Jonsereds Terylene- och linnebrandslangar

FIRMAN GRUNDAD 1828

UTNYTTJA VÅR ERFARENHET!

Jonsereds TERYLENESLANG

med innerbeläggning av plast, garantimärkt med två blå ränder — slangen med de många goda egenskaperna — uppfyller de flesta krav, som brandmännen ställer på en effektiv brandslang

- absolut tät även vid högt tryck
- lätt, mjuk och smidig
- garanterat rötsäker
- mycket slitstark och tålig, beläggningen sitter säkert fast
- ytterst motståndskraftig mot kyla, olja och ackumulatorsyra
- lätt att tvätta, torka och laga (rekvirera beskrivning av lagningssätt hos Jonsered eller Jonsereds auktoriserade försäljare)

Jonsereds Teryleneslang har vid försök visat sig vattenfylld motstå strålningsvärme från glödande järn med temperaturer mellan 1 000° och 1 200° C på ett avstånd av 1/3 meter utan att taga skada

Dimensioner: 25, 32, 38, 51, 63 och 76 mm

Aukt. återförs.: Brissmans Brandredskap AB, Halmstad, AB Henrikssons Brandredskap, Stockholm - Göteborg - Malmö - Sundsvall - Jönköping, Odenius AB, Göteborg, AB Pumpindustri, Göteborg - Stockholm

Jonsereds
där tradition förenas med modern teknik

JONSEREDS FABRIKERS AKTIEBOLAG, JONSERED · GRUNDAT 1833

Redogörelse

för

SVENSKA BRANDKÅRENAS RIKSFÖRBUNDS

verksamhet 1962

Centralstyrelsen för Svenska Brandkårens Riksförbund får härmed avge berättelse över förbundets verksamhet under år 1962.

Styrelse, utskott, kansli

Centralstyrelsen har utgjorts av:

Landshövding A. Nordenstam, ordförande	vald t o m förbundsmöter 1964
Brandchef N. Grönvall, vice ordförande	— ” — 1963
Försäkringsdirektör S. Fryklund, kassaförvaltare	— ” — 1963
Riksdagsman R. Anderberg	— ” — 1964
Brandchef E. Carlsson	— ” — 1964
Direktör A. Hilding	— ” — 1963
Rektor S. Hultqvist	— ” — 1963
f Brandchef E. Jansson	— ” — 1965
Brandstyrelseordförande O. Källgren	— ” — 1965
Kapten F. Rosenberg	— ” — 1965
Brandchef B. Thorell	— ” — 1965
Direktör P. Wahlström	— ” — 1963

Suppleanter:

Brandchef A. Bergdahl	vald t o m förbundsmöter 1964
Brandchef A. Ekberg	— ” — 1963
Ingenjör E. Forsberg	— ” — 1965
Kanslichef R. Furenus	— ” — 1963
Direktör K.-H. Håkansson	— ” — 1965
Direktör R. Järdvall	— ” — 1963
Direktör S. Runius	— ” — 1964

Verkställande utskottet har utgjorts av:

Landshövding A. Nordenstam, ordförande
 Brandchef N. Grönvall
 Direktör A. Hilding
 Brandstyrelseordförande O. Källgren
 Kapten F. Rosenberg
 Till utskottet har förbundets kassaförvaltare, försäkringsdirektör S. Fryklund varit adjungerad.

Tekniska utskottets sammansättning har varit:

Brandchef N. Grönvall, ordförande
 Brandkapten G. Bergström
 Brandkapten K.-E. Nilsson
 Kapten F. Ramqvist

Kommunalorganisatoriska utskottets sammansättning har varit:

Brandstyrelseordförande O. Källgren, ordförande
 Kanslichef R. Furenus
 Armédirektör B. Geijer
 Direktör P. Wahlström

Styrelsesuppleanten och ledamoten av kommunalorganisatoriska utskottet kanslichef R. Furenus har under året avlidit.

Centralstyrelsen har under året haft två, verkställande utskottet fem samt tekniska utskottet två sammanträden.

Vid Svenska Brandkärnans Riksförbunds och Svenska Brandskyddsföreningens enskilda årsmöten fattades på förslag av styrelserna principbeslut om en sammanslagning av de båda organisationerna. Det uppdrogs åt styrelserna att för 1963 års ordinarie årsmöte framlägga resultat av en ytterligare utredning i denna fråga med förslag om bl a stadgar för den sammanslagna organisationen.

Kansliet

har omfattat tre tjänstemän, nämligen kapten Fred Ramqvist, kanslibiträden Aino Taliveer och Anita Berg, den sistnämnda tillika kassörskas.

Stockholms läns Brandkårsförbund:

Uppsala läns Brandkårsförbund:

Södermanlands läns Brandkårsförbund:

Östergötlands läns Brandkårsförbund:

Jönköpings läns Brandkårsförbund:

Kronobergs läns Brandkårsförbund:

Kalmar läns Brandkårsförbund:

Gotlands läns Brandkårsförbund:

Blekinge läns Brandkårsförbund:

Skånska Brandkårsförbundet:

Hallands läns Brandkårsförbund:

Göteborgs och Bohus läns Brandkårsförbund:

Älvsborgs läns Brandkårsförbund:

Brandkärnorna

Antalet anslutna brandkärar uppgick den 31 december till 2.227. 9 kärar har under året kommit till och 34 har genom sammanläggning av brandkärar eller av andra skäl försvunnit.

Konsulentverksamheten

Den genom brandkårsförbunden bedrivna konsulentverksamheten, som inriktar sig på undervisning och rådgivning beträffande brandkärnans organisation, utrustning och utbildning, har varit omfattande. Besök hos brandkärnorna till ett antal av 2.171 vanligen i samband med övning och instruktion, har avlagts av konsulenterna och deras biträden. Specifikation av besöken återfinnes i bilaga.

Följande personer har under året eller del därav tjänstgjort som brandkonsulenter.

Brandchef G. af Donner, Nacka
 Brandchef C.-O. Henriksson, Södertälje
 Brandchef E. Lindgren, Lidingö
 v Brandchef E. Kylberg, Uppsala
 Brandchef S. Stavrén, Oxelösund
 Brandkapten C. Rudberg, Eskilstuna
 Brandchef A. Leijonhufvud, Linköping
 v Brandchef I. Knutsson, Norrköping
 v Brandchef G. Suneson, Jönköping
 Brandchef S. Rosenlund, Växjö
 Brandchef C.-H. Qvinth, Västervik
 f Brandchef T. Jacobsson, Visby
 Brandchef A. Bergdahl, Karlskrona
 Kapten F. Rosenberg, Eslöv
 v Brandchef S. Lardner, Halmstad
 Brandmästare O. Johansson, Halmstad
 Brandkapten K.-E. Nilsson, Göteborg
 Brandmästare A. Lilja, Mölndal
 Brandchef Y. Engkvist, Trollhättan
 Brandchef R. Brodell, Borås

Skaraborgs läns Brandkärsförbund:

Värmlands läns Brandkärsförbund:

Örebro läns Brandkärsförbund:

Västmanlands läns Brandkärsförbund:

Dalarnas Brandkärsförbund:

Gävleborgs läns Brandkärsförbund:

Västernorrlands läns Brandkärsförbund:

Jämtlands läns Brandkärsförbund:

Västerbottens läns Brandkärsförbund:

Norrbottnens läns Brandkärsförbund:

Brandchef S. Hultman, Skövde

Brandchef B. Jönebratt, Falköping

v Brandchef C. G. Jogmar, Karlstad

Brandchef K.-M. Grönlund, Örebro

v Brandchef J. Andersson, Västerås

Brandchef G. Lundgren, Falun

v Brandchef R. Dahlberg, Gävle

Brandchef V. Tell, Härnösand

Brandchef V. Bjertén, Sundsvall

v Brandchef A. Jönsson, Östersund

Brandchef L.-M. Eliasson, Umeå

Brandchef J. O. Westberg, Skellefteå

v Brandchef K. G. Blixt, Luleå

v Brandchef H. Jönsson, Gällivare

Därjämte har ett stort antal biträdande konsulenter medverkat i förbundets arbete.

Det från 1961 uppskjutna konsulentmötet hölls år 1962 på Mullsjö friluftsgård den 31 januari och 1 februari. Riksförbundets ordförande lämnade vid mötet konsulenterna en redogörelse för det betänkande som sammanlagingskommittén avlämnat. Direktör P. Wahlström inledde en diskussion över ämnet "Länsförbundens konsulenter och kommunernas brandstyrelser", vidare diskuterades "Industribrandkåren och länsens brandkårsförbund", efter en inledning av civilingenjör B. Östlin. Laborator G. Persson presenterade den under 1961 utkomna publikationen "Skydd mot andningssgifter" och i anslutning därtill redogjorde brandchef B. Gauffin för erfarenheter från kontroll av tryckluftapparater. Vidare visades film från försök med oljebrandsläckning. Filmen kommenterades av brandkapten K.-E. Nilsson

Årets konsulentmöte hölls den 3—4 december på Hotell Foresta, Lidingö, varvid riksbrandinspektör I. Strömdahl lämnade information om exempel på brandordningar. Vidare var frågan om brandkårens utbildningsproblem med hänsyn till kommunreformen föremål för behandling. Ämnet belystes med fem förberedda inlägg före diskussionen. Brandkårsförbundets medverkan vid självskyddsutbildningen i brandförsvar diskuterades efter inledning av byrådirektör G. Järning och brandchef C.-H. Qvinth.

Kontroll av brandpumpar

Pumpkontroll har under året utförts av 22

brandkårsförbund. Antalet kontrollerade pumpar var 3.570 på sätt närmare framgått av bilaga.

Riksförbundet har under året lämnat länsförbunden bidrag med kr 10: — per provad pump.

Någon behandling av materialet från årets pumpkontroll har ännu icke skett när årsredogörelsen upprättas. Det kan dock konstateras att brandkåren fortlöpande ersätter dåliga, äldre pumpar med nya.

Utbildningsverksamhet

Kursverksamheten har under året varit livlig. Sålunda har sammanlagt 77 kurser anordnats på det släckande brandförsvarets område och 26 på det förebyggande. Kurserna rörande förebyggande brandförsvar har bland annat avsett upplysning rörande den nya brandlagstiftningen och den nya förordningen om brandfarliga varor. Sammanlagt 53 informationskurser och discussionsdagar har anordnats för brandbefäl, brandkårer, kommunala förtroendemän m fl. I samband med brandkårsförbundets årsmöten har vidare i allmänhet hållits ett eller flera föredrag, varjämte förekommit diskussioner i skilda aktuella brandförsvarsämnen och demonstrationer av brandmateriel. Omfattningen av verksamheten framgår av bilaga.

Mellan Statens Brandskola och de frivilliga brandförsvarsorganisationerna har under året träffats en överenskommelse om att tillsammans anordna en informationsverksamhet om förordningen om brandfarliga varor så snart

tillämpningsföreskrifterna till den nya förordningen föreligger.

Brandkårstidskrift

Förbundets publikation "Brandkårstidskrift" har under året utkommit med 12 nummer. Upplagans storlek var under verksamhetsåret 14.500 ex. I stor omfattning har kommunerna prenumererat på tidskriften för brandstyrelsens och brandkårens medlemmar. Redaktör och ansvarig utgivare har varit brandchef A. Ekberg, Norrköping.

Genom expeditionen har utbyte av tidskrifter ägt rum med följande föreningar och organisationer:

Dansk Brandinspektörförening, Dansk Brandværnkomité, Djurvännernas Riksförbund, Svenska Försäkringsbolags Riksförbund, Die Landesfeuerwehrbände Niedersachsen und Schleswig-Holstein, Nederlandsche Vereniging van Brandweercommandanten, Norsk Brannvern Forening, Oslo Brandcorps Forening, Sveriges Civilförsvarsförbund, Svenska Röda Korset, Svenska Stadsförbundet, Svenska Brandskyddsföreningen, Svenska Landskommunernas Förbund, Sveriges Skorstensfejaremästares Riksförbund och Die Österreichische Feuerwehr. Vidare skedde tidskriftsutbyte med Brannmanden, Fire, Fire Protection, Gjallarhornet, Palontorjunta och Protection Civile.

Minnesskrift

På uppdrag av centralstyrelsen har rektor Erik Forslid, Svalöv, utarbetat en minnesskrift med anledning av förbundets 50-åriga tillvaro. Källorna som anlitats har i främsta rummet varit Riksförbundets protokoll under de gångna åren samt följande tidskrifter: Tidskrift för brandväsendet, Skånska brandkårsförbundets tidskrift, Svensk Brandkårstidning, Tidskrift för landsbygdens brandväsen och Brandkårstidskrift. Aldre handlingar och åtgångar av dessa tidskrifter som icke funnits på förbundets kansli har välvilligt ställts till herr Forslids förfogande av Skånska brandkårsförbundets kansli.

Förlag

Arbetet med att förverkliga styrelsens beslut att förse det svenska brandförsvaret med en serie handböcker på det släckande området fortsätter. Sälunda fanns i arbete vid årets slut tre handböcker och broschyrer samt ett

bildband. Arbetet med en broschyr med kommentarer till brandlagen och brandstadgan har slutförts under året. Broschyren utkom i januari 1963. Förlagsverksamheten har varit betydande. Försäljning av handböcker, broschyrer och bildband har skett i samma omfattning som föregående år.

Senaste register över broschyrer och bildband har varit infört i Brandkårstidskrift nr 1/1963.

Årsmöte

Vid årsmötet 1962 som avhölls i Stockholm den 16—17 maj hyllades förbundet med anledning av dess 50-åriga verksamhet av representanter för statliga institutioner samt ut- och inländska organisationer och föreningar. Till förbundet överlämnades blomsteruppsatser, gåvor och adresser samt från samtliga brandkårsförbund penningmedel vilka enligt givarnas önskan skall utdelas som stipendier till medlem av landsbygdsbrandkår för främst studiebesök vid brandkåren inom landet. Ordförandens högtidstal och redogörelse för jubileet har varit införda i Brandkårstidskrift. I anslutning till årsmötet höll förbundet sedanvanligt allmänt möte tillsammans med Svenska Brandskyddsföreningen. Följande föredrag ingick i programmet under huvudrubriken "Brandförsvaret i dag och i framtiden"; "Brandförsvaret—bostadsbyggandet" av tekn. dr M. Jacobsson, "Brandförsvaret—industrin" av direktör H. Wadell, "Brandförsvaret—lantbruket" av överdirektör A. Örborn samt "Brandförsvarets roll i totalförsvaret" av generalmajor C. E. Almgren och riksbrandinspektör I. Strömdahl.

Vid de kommunala förtroendemännens sammankomst samtidigt med årsmötet höll direktör P. Wahlström ett föredrag med titeln "Räddningstjänsten i samhället främst vad avser sjuka och skadade" vidare lämnade brandstyrelseordföranden O. Källgren en redogörelse för Sammanslagingskommitténs utredningsresultat. Årsmötet utgjorde en del av "Brandförsvars-Kongress 62" anordnad tillsammans med Svenska Brandskyddsföreningen och Svenska Brandbefälets Riksförbund.

Uställning

Till årsmötet hade iordningställt en skärmvagg med foton ur förbundets arkiv av episo-

der under tiden 1912—1962. Vidare var en monter utställd med diagram som visade konsulentverksamheten och förlagsomslutningen samt upplageökningen av Brandkärtidskrift under samma tidsperiod. På en fotokarta av Sverige var samtliga brandkårer markerade. Med hjälp av en bildväxlare visades en bildkavalkad från åren 1912—1962.

7 brandkärsförbund har lånat skärmväggen med bilder och bildväxlaren i samband med sina årsmöten.

Standardisering av brandmateriel

Arbetet med standardisering av brandmateriel har under år 1962 liksom tidigare bedrivits i Sveriges Mekanförbunds (SMS) regi och där närmast av dess specialkommitté nr 36, Brandmateriel. I denna kommitté har förbundet tre representanter. Specialkommittén har haft 2 sammanträden under året. Bidrag har lämnats till denna verksamhet i enlighet med tidigare utfästelser.

Standard har fastställts för tryckslang av väv och viss armatur. Förslag till standard för strålrör har varit föremål för remiss. Revisionsarbete av äldre armaturstandard har ägt rum.

En arbetsgrupp för standardisering av stegar har under året tillkommit. Arbetsgrupperna för planering, slang, armatur och stegar har haft 8 protokollförda sammanträden förutom ett stort antal överläggningar.

Utmärkelsestecken

Centralstyrelsen har haft tillfredsställelsen att för tjänstfullt arbete inom brandförsvaret utdela följande belöningar:

Riksförbundets förtjänstmedalj i guld till brandchef A. Bergdahl, Karlskrona, försäkringsdirektör S. Fryklund, Stockholm, fbrandchefen E. Jansson, Luleå och direktör H. A:son Moberg, Ultuna. Riksförbundets förtjänsttecken i guld till 243 personer och i silver till 177 personer.

Brandbolagens eldsläckningsplakett i silver till Sölvesborgs brandkår och i brons till Uddeholms brandkår. Plaketten för förnämligt

släckningsarbete har därmed sedan instiftandet år 1943 utdelats till 144 brandkårer.

Självskydd

Kursmaterielen till den del av självskyddsutbildningen, som förbundet på begäran av Kungl Civilförsvarsstyrelsen åtagit sig att medverka i, har under året helt färdigställts. Den överenskomna utbildningsmaterielen utgöres av en film och två stillfilmer. För att täcka förbundets utgifter för utbildningsmaterielen samt utgifter för trycksaker och försäkringar har 45.500:— kronor anslagits av statliga medel.

Från 23 brandkärsförbund har vid årsskiftet anmälts att 11.161 personer under 42.100 kurstimmar utbildats i självskydd brandförsvaret. Statliga medel har anvisats för denna utbildning och uppgick under budgetåret 1961/62 till 70.000:— kronor samt under budgetåret 1962/63 till 85.000:— kronor.

Riksförbundets ekonomi

Brandförsäkringsföretagen har liksom förut i betydande omfattning understött brandförsvaret, främst på landsbygden. De totala släckningskostnadsersättningar, som från brandförsäkringshåll godkänts under år 1962, har sålunda uppgått till 1.261.895:— kronor. Härav har till kommunerna direkt utbetalats 1.009.616:— kronor, till riksförbunden 127.166:— kronor och till länsförbunden 125.113:— kronor. Dessa senare penningmedel jämte vissa betydande belopp, som länsförbunden erhållit från lokala försäkringsföretag, har använts i brandförsvarsfrämjande syfte, framför allt för konsulent- och kursverksamhet samt för pumpkontroll. Beträffande riksförbundets ekonomi i övrigt hänvisas till bilagda redogörelse.

Centralstyrelsen uttalar sin stora tacksamhet till myndigheter, landets brandkårer och brandförsvarets huvudmän, brandförsäkringsföretag, brandkonsulenter och alla andra medhjälpare för deras under året visade intresse, för deras personliga insatser och för allt ekonomiskt stöd.

Stockholm i mars 1963

Allan Nordenstam

/ Fred Ramqvist

Konsulent-, kurs- och pumpkontrollverksamheten 1962

Läns- för- bund	Antal kårer	Antal konsulent- besök	Antal pump- kontroller	K u r s e r		Släckande brandförsvar		Dis- kussions- dagar	
				Förebyggande Antal	Delt.	Antal	Delt.	Antal	Delt.
B	139	25	116	—	—	5	96	—	—
C	58	62	54	—	—	2	58	—	—
D	84	56	206	1	62	2	33	1	30
E	122	73	204	—	—	26	232	1	60
F	83	52	170	—	—	2	50	5	119
G	72	58	202	3	103	4	124	—	—
H	103	154	218	—	—	4	78	8	328
I	21	18	—	1	35	—	—	1	45
K	56	80	91	—	—	4	55	2	210
L—M	242	476	497	7	165	15	285	9	595
N	54	61	95	1	37	4	62	3	130
O	109	104	177	1	15	2	55	4	229
P	143	75	192	6	203	—	—	1	50
R	66	42	132	—	—	—	—	3	105
S	121	118	42	—	—	—	—	3	80
T	93	89	81	1	26	—	—	—	—
U	54	26	114	4	54	1	40	5	90
W	105	107	180	—	—	2	32	3	285
X	103	70	162	—	—	—	—	—	—
Y	108	89	145	—	—	—	—	2	115
Z	84	81	134	—	—	2	45	1	30
AC	81	74	88	1	32	1	17	—	—
BD	126	181	270	—	—	1	55	1	10
	2.227	2.171	3.570	26	732	77	1.317	53	2.511

År

1961	2.252	2.269	3.489	37	1.116	43	981	65	3.056
1960	2.269	2.381	3.308	26	872	65	1.330	74	2.715
1959	2.277	2.567	3.502	12	371	62	1.427	52	2.650
1958	2.263	2.495	3.152	19	686	74	1.795	52	2.632
1957	2.300	2.744	3.266	23	541	48	1.200	42	2.219

REVISIONSBERÄTTELSE

Vid ordinarie årsmöte utsågs undertecknade att granska förvaltningen och räkenskaperna för Svenska Brandkårens Riksförbund under år 1962.

Efter fullgörande av detta uppdrag får vi härmed avgiva följande berättelse.

Räkenskaperna har under året blivit siffergranskade av härtill särskilt utsedd auktoriserad revisor som häröver lämnat berättelse till oss.

Då vår granskning icke givit anledning till anmärkning i avseende å de till oss överlämnade redovisningshandlingarna, vilkas överensstämmelse med räkenskaperna vi vitsorda, förbundets bokföring, inventeringen av dess tillgångar eller eljest beträffande förvaltningen av förbundets angelägenheter tillstyrka vi att ansvarsfrihet beviljas styrelsen för 1962 års förvaltning.

Stockholm den 3 april 1963

T. Wiktander

Å. Molin

T a b l å

över Svenska Brandkärnans Riksförbunds räkenskaper

Balansräkning den 31 december 1962

<i>Tillgångar</i>	1961	1962
Fordringar mot säkerhet av inteckning	40.000:—	0:—
Obligationer (nom 55.000:—)	45.000:—	45.000:—
Inventarier	0:—	0:—
Broschyrer m m i lager	30.000:—	20.000:—
Preliminär skatt	2.110:—	1.840:—
Fordringar enligt spec	22.403:76	19.203:16
Kassa, postgiro och bankräkningar	87.828:31	169.257:11
	<u>227.342:07</u>	<u>255.300:27</u>
<i>Skulder</i>		
Brandförsäkringsverkets gåvofond	25.000:—	25.000:—
Reserverade släckningskostnadsbidrag		
från föregående år	138.390:60	113.060:05
disponerat under året	138.390:60	113.060:05
	0:—	0:—
Släckningskostnadsbidrag		
influtna under året	113.060:05	127.166:34
Förskottsbetalda prenumerationsavgifter	3.556:20	3.790:—
Förskottsbetalda årsavgifter	60:—	0:—
Interimsposter	144:80	16:68
Diverse räkningsskulder	22.646:89	18.781:92
Innehållna källskatteavdrag	5.900:—	3.964:98
Jubileumsgåvor	0:—	4.800:—
Redovisningsmedel för självskyddsutbildning enl spec.	12.426:32	63.162:73
Skatteskulder	3.084:—	3.052:36
Reserv för ATP-avgifter	1.800:—	1.800:—
Reserv för uppskjuter konsulentmöte	8.000:—	0:—
Reserv för standardiseringsarbete enligt beslut	10.000:—	0:—
Balanserade medel	23.136:46	21.663:81
Underskott för året	1.472:65	17.898:55
	<u>227.342:07</u>	<u>255.300:27</u>

Vinst- och förlusträkning för år 1962

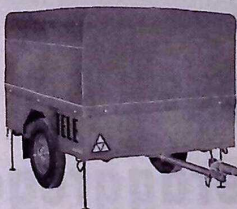
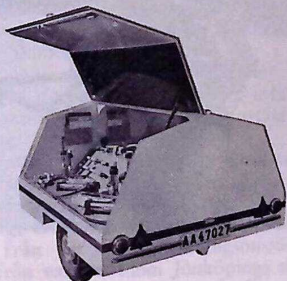
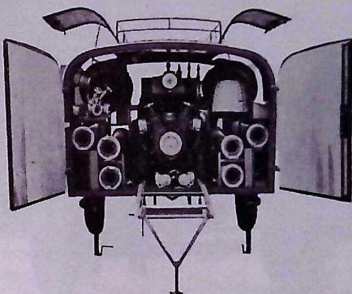
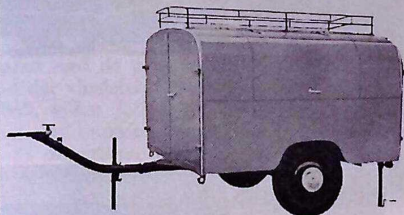
<i>Intäkter</i>		<i>Kostnader</i>	
Kåravgifter	33.224:—	Avlöning till förbundsdirektör och kanslipersonal	89.298: 02
Personliga avgifter	1.320:—	Pensionskostnader	15.414: 93
Overskott vid försäljning av trycksaker m m	10.815: 86	Styrelse och revisorer	11.584: 55
Räntor	7.111: 44	Resekostn för kanslipersonal	7.131: 70
Anslag:		Telefon, porto och frakter..	6.186: 94
Statsbidrag	3.000:—	Expeditionskostnader	13.188: 41
Försäkringsbolagens anslag	56.173:—	Inventarier	1.491: 88
Disponerade släckningskostnadsbidrag	113.060: 05	Årsmötes- och sammanträdskostnader	16.560: 22
Underskott	17.898: 55	Skatter	2.000:—
		Avskrivna fordringar	832: 87
		Diverse	4.585: 78
			63.562: 35
		Nettokostnad för medaljer och diplom ..	358: 06
		Utredningar	3.017: 90
		Konsulentmöte	9.715:—
		Stipendier	1.158:—
		Nettokostnad för tidskriften	12.488: 64
		Kursverksamhet	12.700:—
		Pumpkontroll	34.890:—
			242.602: 90
	242.602: 90		

Inkomst- och utgiftsstat för år 1963

<i>Inkomster</i>		<i>Utgifter</i>	
Medlemsavgifter, försäljning av litteratur, räntor, diverse inkomster	53.000:—	Avlöningar	85.000:—
Statsbidrag	3.000:—	Pensionskostnader	10.000:—
Från föregående år balanserade släckningskostnadsbidrag från försäkringsföretag ca	127.000:—	Stipendier	2.000:—
Bidrag från försäkringsföretag	56.000:—	Övriga utgifter för expedition ävensom styrelsens och kansliets reseräkningar ..	57.000:—
		Tekniska utskottet och utredningar	10.000:—
		Tidskriften	11.000:—
		Konsulentverksamheten	10.000:—
		Kursverksamheten	20.000:—
		Bidrag till länsförbunden	34.000:—
			239.000:—
	239.000:—		

SLÄPKÄRROR

Beredskapskärror
Katastrofkärror
Skogsbrandkärror

Skumkärror
Skyddskärror
Slangkärror

Brandbilsbyggnationer

LINKÖPINGS TRANSPORTINDUSTRI AB

LINKÖPING

Tel. (013) 462 00 växel

• Ensamförsäljning genom:

WALTER EHRNLUND AB, STOCKHOLM SV
Långholmsgatan 20, tel. (08) 69 42 86

WERBA

Tempus Pulveraggregat

De alltmer omfattande transporterna av oljor med tankbil och den ökande användningen av brandfarliga gaser och vätskor i storindustrin ställer stora krav på brandkärnans förmåga att snabbt kunna slå ned gas- och oljebränder.

Stora pulveraggregat är därför ett nödvändigt komplement till utrustningen för brandkärar i städer och tätorter.

Begär utförliga trycksaker, ritningar och prisuppgifter på Tempus pulveraggregat. De tillverkas nu i standardstorlekar för 50, 100 och 300 kg pulver.

Mer än 300 aggregat har levererats till brandkärar, industrier och försvaret under de senaste tre åren.

Begär referenslista.

Tempus

AB SVENSKA TEMPUS
Postfack, Stockholm 32

STOCKHOLM
Tel. 008/19 02 90

GÖTEBORG
Tel. 031/27 15 65

MALMÖ
Tel. 040/97 59 12

Representation i Norden

A/S H. MEISNER-JENSEN
Köpenhamn

J. STOKSTAD A/S
Oslo

TORREX OY
Helsingfors

Organisation av släckningsarbete vid storbrand inom träindustri

Av brandchef Bror Forsell

I enlighet med riksbrandinspektörens rekommendationer i meddelande nr 1959:5 parad med de goda erfarenheter som erhöles vid det värdefulla släckningsspelet i februari 1960, vilket följdes av en stor samövning i maj med omkring 250 deltagare, och där det goda samarbetet verkligen prövades vid den stora skumgummibranden i december samma år, organiserades ett släckningsspel den 7 februari 1963 vid Tranås brandstation.

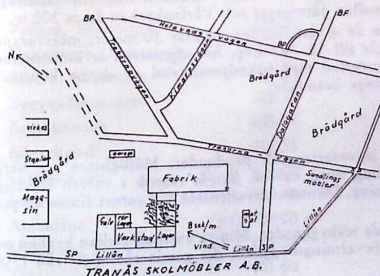
Spelet skall även ligga till grund för en planerad storövning under maj månad 1963 vid Tranås Skolmöbler AB.

Förutsättning och bedömning angående åtgärder av vid detta eldsläckningsspel insatta hjälporganisationer framgår av nedanstående förutsättning.

Sammanfattningsvis kan efter genomförandet av eldsläckningsspelet följande anföras.

I eldsläckningsspelet medverkade 10 st. "självständigt arbetande" brandkårsavdelningar, 4 st. från det egna släckningsområdet samt 3 st. från vardera inom Jönköpings resp Östergötlands län närmast liggande "grannbrandkårer". Dessutom medverkade stadens poliskår samt rödakorskåren, sammanlagt c:a 35 personer. Hemvärnskåren, Lottakåren och Vaktarkåren var kallade men uteblev. Vi hoppas dock på deras medverkan vid den stora samövningen i maj månad.

Vaktaren beräknades alarmera brandkåren pr telefon vid panncentralen på nr 142 90.

Vakthavande polis utlöser omedelbart stort alarm, varvid första brandbil beräknas vara vid brandplatsen ca 5 min efter alarm.

Polisens första åtgärd var att per radio kalla kriminalen och hela ordningspolisstyrkan samt avspärra vid Dalagatan och Kimarpsvägen.

Tranåsstyrkans 2:a avdelning beordrades att angöra såväl en släp motorspruta som frontbils pump vid Lillån, norr om brandplatsen.

Kågens industribrandkår, pojkbrandkåren och c:a 20 man ur hemvärdet kommanderades ned i brädgården för bevakning och släckning av ev. flygbränder.

Poliskommissarien anlände och samordnade med hemvärnschefen avspärningar och bevakning enligt överenskommelse med släckningsledaren.

Omkring 300 meter snabbkopplingsrör beräknas "efter framkörning till motorsprutplats" vara utlagda efter c:a 7 minuter, och vatten på första stråle efter c:a 10 minuter.

Antalet motorsprutor och bilmappar beräknades till c:a 14 st. och c:a 2.000 meter brandslang som medförts av brandkåren samt 300 meter inomhusbrandslang beräknades ha varit i användning.

Efter c:a 2 timmars spel, med order och beskrivning av tänkta åtgärder, beräknades 27 st. strålrör från motorsprutor, bilmappar och utomhusbrandposter plus ett 15-tal strålrör från inomhusbrandposter vara insatta för begränsning och släckningsarbete. Beräknad vattenmängd från 27 "utomhusstrålrör" omkring 5.400 l/min och från de 15 inomhusbrandposterna c:a 900 l/min.

Kvällen avslutades med visning av färgbilder och filmer från den stora skumgummifabriksbranden den 6 december 1960, varefter brandstyrelsen bjöd samtliga närvarande på kaffe. Inbjudan till den praktiska samövningen under våren kommer att ske i god tid till resp. kår- och avdelningschef.

Brandförsvarsorientering om Vårfrukyrkan i Skänninge

Av brandchef E. Niklasson

Släckningsplaner för åtgärder vid brand i bla kyrkor är det ofta anledning att göra upp och öva. Brandchefen i Skänninge ger här exempel på hur han löst denna uppgift.

Vårfrukyrkan i Skänninge uppfördes i slutet av 1200- och början av 1300-talet. Den kyrka som i dag dominerar stadsbilden i centrum skiljer sig dock till exteriören något från den ursprungliga. Sålunda hade tornet från början en hög, spetsig spira omgiven av 4 småtorn. År 1718 brandhärjades kyrkan varvid tornet förstördes och ersattes senare med det nuvarande kraftiga tornet. Vid 1718 års brand störtade även en del av valven och en stor del av kyrkans dyrbara inventarier och prydnader förstördes.

Byggnadssätt och material

Själva kyrkan är uppförd av tegel med tak av trä på regelstomme. Yttertaket är plåtklätt. Ur brandskyddssynpunkt är kyrkan svårförsvarbar, då det stora utrymmet ovan valven är osektionerat i hela sin längd. Skulle en brand ovan valven få större utbredning, kommer valvslagningen sannolikt icke att hålla för de rörliga belastningar, som kan uppstå i samband med ras i takkonstruktionen.

Huvuduppgiften för släckningsstyrkorna torde då bli att *rädda tornet*.

Tornet är uppfört av tegel medan själva tornhuvu är av trä under plåttak. Förutom ett valv av tegel ovan orgelläktaren är tornet osektionerat i vertikalplanet och har all invändig utrustning som trappor, bärande konstruktioner för klockor, ringverk m m helt av oskyddat trä. En anseelig mängd brännbart material är sålunda anhopat såväl i tornet som på kyrkvinden.

Tillfartsvägar

Tillfartsvägar för brandfordon finnes från alla väderstreck, men parkträden närmast kyrkan begränsar arbetsmöjligheterna för såväl framkörning av fordon som resning av maskinstegar. Emellertid kan man på såväl södra som norra långsidorna på flera platser köra fram fordon och resa steigar.

Angreppsvägar

Vid brand i utrymmet ovan valven finnes angreppsvägar genom 3 öppningar eller portar i tegelväggen mellan tornet och kyrkvinden. För brandstyrkor utrustade med maskinstegar finns dessutom möjlighet att intränga på kyrkvinden genom de luckor, som är anbringade i skiftet mellan övre och undre takfaller (se skiss). Dessa luckor är visserligen öppningsbara endast inifrån men kan dock, med kraftiga redskap, brytas upp även utifrån. Även för arbete med upptagning av rökåhl i yttertak erfordras maskinstegar.

Vattenförsörjning m m

Det kommunala vattenverket förser brandförsvaret med minst 150 m³ vatten under ca 5 tim. Detta motsvarar ungefär 15 strålrör om vardera 150 l/min. Dessutom finnes naturliga vattentag i Skenaån som vid Järntorget har goda uppställningsplatser för brandpumpar. Avståndet mellan Järntorget och Vårfrukyrkan är ca 300 m.

Mellan brandposter i kyrkans närhet och taknock på kyrkan är nivåskillnaden ungefär 30 meter; motsvarande siffra för Järntorget är ca 40 meter. Brandposttrycket uppgår till 35—40 mvp. Brandposterna är konstruerade för brandposthuvud med snabbgång. Mjölby brandkår är utrustad med brandposthuvud av denna konstruktion medan övriga kårer erhåller brandposthuvud av Skänninge brandkår.

Bärgning och skydd

Kyrkan äger en anseelig samling dyrbara och oersättliga inventarier och prydnader. Möjligheten att bärga dessa eller del av dessa är helt beroende av brandens utveckling ovan valven. Skulle rasrisk i valven föreligga är det givetvis alltför riskabelt att insätta personal för bärgning. Förutom huvudentrén vid tornet finnes en port på södra långsidan. Endast dessa två dörröppningar finnes.

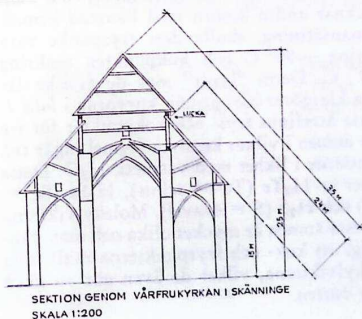
Bebyggelsen närmast kyrkan består mest av äldre reveterade träbyggnader. Minsta avstånd mellan kyrkan och närliggande byggnad uppgår till ungefär 15 meter. Stadens förvaltningsbyggnad, det gamla rådhuset från 1700-talet, är beläget på endast 30 meters avstånd från kyrkan.

Vårfrukyrkan. Plan för alarmering och insättning av släckningshjälp

Alarmering	För samtliga kårer sker alarmering över resp kårers brandac. Härvid anges att larmet gäller brand i Vårfrukyrkan i Skänninge. Framställningen om släckningshjälp kommer från släckningsledaren i Skänninge direkt, eller, på hans order, från polisen i Skänninge.			
Berörda kårer och deras alarmeringstelefoner	Mjölby brandkår Namnanrop: Polisen, brandlarm	Motala brandkår 0141/162 80	Linköpings brandkår 013/292 30	Vadstena brandkår 0143/114 60
Väglängder i km	10	20	33	15
Beräknad insatstid	15 min	22 min	35 min	20 min
Materiel som medföres av resp brandkårer	Maskinstege Brandpump Rökskydd	Maskinstege Brandpump Rökskydd	Maskinstege Brandpump Rökskydd	Brandpump Rökskydd
Vattenförsörjning	Angör brandpost i korsningen Mjölbygatan—Murgatan	Angör brandpost vid fastigheten Vadstenagatan 1	Angör bogserbar motorspruta vid Skenaån. Uppställningsplats: Järntorget	Beroende på väderleksförhållandena tilldelas kåren särskilda uppgifter för skydd av omgivningen
Brandposttryck	35—40 mvp	35—40 mvp		35—40 mvp
Brandposthuvud	Medföres av kåren	Erhålles av Skänninge brandkår		Erhålles av Skänninge brandkår
Avstånd mellan vattentag och eldställe	120 meter	130 meter	300 meter	
Nivåskillnad mellan vattentag och taknock på Vårfrukyrkan	30 meter	30 meter	40 meter	

Aktuella telefonnummer:

Polisen, Skänninge	400 06
Vattenverk, Skänninge	407 01
Elverk, Skänninge	405 05
Byggnadskontoret	404 35
Bensinstation	405 95
Bilverkstad	402 95
Lastbilcentral	403 70
Läkare	400 46
Ambulans	0143/109 00
Sjukssystem	405 27
Taxi	401 50

Om vatten

Av civilingenjör Uno Arild

I min ungdom hade jag en vän med sin egen, högst speciella och originella uppfattning om vatten och vad det kunde vara bra till. Han sade nämligen: "Vatten ä å tvätta sej i, rinna under broar å ha i knäna".

Att det finns andra områden, där vatten kan komma till användning hade ej gått upp för denna min vän. Den gamle romaren Pompejus lär ha yttrat: "*Navigare necesse est, vivere non est necesse*", vilket är uttryckt: "att segla är nödvändigt, att leva är icke nödvändigt". Men nog vill vi både segla och leva. Åka båt utan vatten går ej bra och leva utan vatten, det skulle nog bli mer än bekymmersamt. Som tur är, tackes mer än tre fjärdedelar av jordens yta av vatten, varför Pompejus i detta avseende ej behövde oroa sig.

Men i trots av att vatten är så vanligt och allmänt förekommande, säga våra lärda män, att vatten är ett högst ovanligt ämne, ovanligt till sina egenskaper. Det finns nämligen ej något annat ämne, som kan förekomma i fast, flytande och i gasformigt tillstånd inom de gränser för temperatur och tryck, vilka under naturliga förhållanden råder här på jorden.

Det är de lätt kontrollerbara fry- och kokpunkterna hos vatten, som vår store landsman Celsius utnyttjade vid graderingen av sin termometerskala, varvid dessa punkter fixerades till 0° respektive $+100^\circ$.

Egenskaper och egenheter

Om vatten följde de egenskaper, som kännetecknar andra ämnen med likartad kemisk sammansättning, skulle dess fryspunkt vara omkring -90°C och kokpunkten omkring -70°C . Detta "brott" mot de fysiska lagarna klagades bäst genom kurvorna i bild 1. I dessa återfinns fry- och kokpunkter för tre olika ämnen i vilkas kemiska formel ingår två väteatomer i likhet med vattnets, H_2O . Dessa ämnen är H_2Te (Te = tellur), H_2Se (Se = selen) och H_2S (S = svavel). Molekylvikterna för dessa ämnen är mycket olika och man väntar sig, att kok- och fryspunkterna skall följa molekylvikterna, vilket de även gör — dock ej för vatten.

Man finner sålunda, att H_2Te , som har högsta molekylvikten, 129, kokar vid -4°C och fryser vid -51°C , då H_2S med molekylvikten 34 kokar vid -61°C och fryser vid -82°C . Enär vatten har en molekylvikt av 18 borde kok- och fryspunkterna ligga ändå lägre eller som sagts omkring -70° resp -90°C . I stället bryts kurvorna uppåt på ett högst onormalt sätt.

Denna egenhet hos vatten är emellertid ej något brott mot naturens ordning, men förklaringen härtil har varit väl förborgad tills dess 1900-talets atomforskare kunde konstatera, att atomer var sammansatt av en kärna, vars positiva laddning balanseras av ett antal negativt laddade partiklar, elektroner och att kärnan i sin tur innehåller protoner, vars antal svarar mot grundämnets atomnummer.

Innan vi försöker ge oss in på denna "förklaring" skall vi se litet närmare på några andra av vattnets överraskande fysikaliska egenskaper.

Vatten har sin största *tätethet* vid $+4^\circ\text{C}$. Den allmänna regeln är, att nästan alla andra ämnen i fast, vätske- eller gasform utvidgar sig, ökar i volym, vid stegrad temperatur eller sammandrages och minskar i volym, när det avkyles. Vatten följer även denna regel, men endast ned till en viss gräns eller från $+100^\circ\text{C}$ till $+4^\circ\text{C}$ under vilken dess volym oavbrutet minskas. Underskrides denna nedre temperatur på $+4^\circ\text{C}$ inträffar en märklig vändning i det att vattnet i stället för att

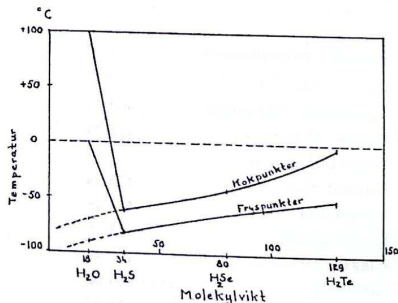

Bild 1.

ytterligare sammandraga sig succesivt utvidgar sig. När temperaturen nått ned till 0°C och vattnet börjar frysa till is, sker en plötslig stegring av volymsökningen samtidigt som det givetvis minskar i täthet. När flytande vatten övergår till fast form, is, ökas dess volym med en elftedel.

De krafter, som härvid utvecklas är välkända, men mera sällan önskade. Sprängda vatten- och slangledning, billyklare etc talar sitt eget språk. Men vi vet också hur dessa krafter förr i tiden har utnyttjats för att spränga sten och berg.

Att is är lättare än vatten i flytande form, är för mänskligheten och för allt annat organiskt liv en betingelse, då de klimatiska förhållandena härigenom påverkas i mycket hög grad. Skulle förhållandet ha varit motsatt, d v s att isen varit tyngre än flytande vatten, skulle sjöar, floder och hav frysa till från botten och så småningom bilda fasta ismassor, vilka ej skulle hinna smälta under den varmare årstiden. Härav skulle följa minskad vattenavdunstning och nederbörd. Den gynnsamma inverkan på klimat och väderlek, som flytande vatten och vattenånga har, skulle på ett drastiskt sätt förändras, försvåras eller t o m helt förhindras.

I tropiska ökenklimat är det bristen på vatten, som gör det så svårt att uthärda med förträngande hetta på dagarna och besvärande kyla på nätterna. I ett bevuxet område med floder och sjöar sker med vattnets hjälp en temperaturlutjämning, dels genom avdunstning och dels genom absorbering av värme.

Till vattnets *ovanliga* egenskaper hör dess anmärkningsvärda *värmekapacitet*. Det kan nämligen taga upp betydande värmemängder utan att — relativt sett — bli mycket var-

mare. Vatten har exempelvis fem gånger så stor värmekapacitet som sand, vilket innebär, att sandmark ökar fem gånger mer i temperatur än vatten, om samma mängd solenergi träffar lika stora volymer av sand och vatten.

Vattnets värmekapacitet har valts som standardenhet vid mätning av värmekapaciteten hos andra ämnen. Den värmemängd som erfordras för att öka temperaturen hos ett gram vatten med en Celsiusgrad kallas *en kalori*. Värmekapaciteten hos ett gram av ett ämne vid en grads temperaturhöjning kallas dess *specifika värme*. Vattnets specifika värme blir alltså 1. Sand, som har en femtedel av vattnets värmekapacitet har följaktligen specifika värmet 0,2 och järn har värdet 0,107 eller ungefär en tiondel av vattnets specifika värme.

I nära samband med vattnets ovanligt stora värmekapacitet står dess lika ovanligt höga *latenta smältvärme* och *ångbildningsvärme*. När ett fast ämnes temperatur stiger till smältpunkten eller när ett flytande ämne befinner sig vid kokpunkten, inträffar en paus, ett övergångsstadium, under vilket de båda faser (fast och flytande eller flytande och gasformig) existerar samtidigt. Under denna tidsintervall, som varar till dess den fasta kroppen blivit helt och hållet flytande eller vätskan helt och hållet gått upp i ånga, mottages alltså värme utan att detta framkallar någon som helst ändring i ämnets temperatur. Detta värme säges vara *latent* och det har olika värden för olika ämnen.

I nedanstående tabell göres jämförelse mellan de fysikaliska egenskaperna hos vatten och motsvarande egenskaper hos en del andra ämnen. Därav framgår med all önskvärd tydlighet, att vatten verkligen är ett *ovanligt* ämne.

Ämne	Normal smältpunkt $^{\circ}\text{C}$	Smält- värme Cal/g	Normal kokpunkt $^{\circ}\text{C}$	Ångbild- ningsvärme Cal/g	Specifikt värme Cal/g/ $^{\circ}\text{C}$
Aceton	—95	23,4	56,5	124,5	0,506
Etylalkohol	—117,3	24,9	78,5	204	0,535
Bensol	5,51	30,3	80,09	94,3	0,389
Koltetraklorid	—22,8	4,16	76,8	46,4	0,198
Kvikksilver	—38,87	2,82	356,58	70,6	0,03346
Svavelsyra	—10,49	24,0	330	122,1	0,270
Terpentin	—	—	159	68,6	0,411
Vatten	0	79,71	100	539,55	1,007

Vattnets latenta värmevärden är enastående höga, ett faktum, som i hög grad ökar dess betydelsefulla inverkan på jordytans temperatur. Men inte nog härmed. För brandmannen är det just dessa egenskaper, som gör vatten till det förnämliga släckningsmedel det är. Därför finns också särskilt skäl att ägna nedanstående diagram en blick. (Bild 2.)

För att få en fast utgångspunkt för temperaturen har vi här utgått från den absoluta temperaturen motsvarande -273°C som nollpunkt.

Överföres ett gram vatten från den absoluta nollpunkten till ånga bindes $273 + 79,7 + 100 + 539,4 = 992,1$ kalorier. Gör vi en jämförelse med ett annat släckningsmedel, koltetraklorid, men endast ur värmebindningssynpunkt, erhåller vi i något avrundade siffror $50 + 4 + 20 + 46 = \text{ca } 120$ kalorier. Kyleffekten hos koltetraklorid är alltså oväsentlig och dess goda släckningseffekt beror på helt andra egenskaper. Exemplet har valts uteslutande för att visa vattnets utomordentligt kylande förmåga i förhållande till andra ämnen.

Vatten är ett av naturens mest effektiva lösningsmedel. Omkring hälften av alla kända grundämnen har påträffats upplösta i vatten utan att vattnet i nämnvärd grad påverkats härav. Robert Cooker säger härom: "Detta är betydelsefullt ur biologisk synpunkt, eftersom de ämnen som den levande materien behöver kan levereras till organismerna i relativt oförändrad form; själva vattnet kan gång på gång användas som lösningsmedel".

Vatten har den största *ytspänningen* av alla allmänt förekommande vätskor med undantag för kvicksilver. Ytspänningen hör ihop med den stora, inre sammanhållningen, *kohesionen*. Det är ytspänningen som gör att vatten kan bilda droppar. Genom kohesionen uppstår en

spänning i vattnets yta i den meningen, att det behövs en fysisk kraft — en mycket stor kraft — för att förstöra ytskiktet. Så länge ytan ej är sönderbruten, kan den bära föremål, vars specifika vikt är större än vattnets, exempelvis en nål eller ett rakblad. En del insekter kan springa på vattnet som om det vore en fast kropp och inte en vätska.

Teoretiskt sett skulle det fordras en kraft av ca 100.000 kilopond för att förstöra en vattenpelare av fullkomligt rent vatten med 25 mm diameter. På grund av oregelbundenheter i den molekylära strukturen och förekomsten av i vattnet lösta gaser har man vid laboratorieundersökningar funnit, att den kraft som erfordras kan praktiskt begränsas till 150 kp/cm².

Vatten, vi talar fortfarande om flytande vatten, inte bara kohererar eller håller ihop utan häftar gärna fast vid fasta ämnen, *adhererar*. Graden av vattnets *adhesion* är emellertid mycket olika för olika ämnen, så t ex häftar vatten ej fast vid paraffin, vilket man uttrycker så, att vatten inte "väter" paraffintan.

När nu en starkt koherent vätska som vatten kommer i kontakt med en fast yta vid vilken den starkt häftar fast fungerar ytspänningen, vilket är en yttring av kohesionen som ett slags membran med vars hjälp vätskemassan uppfångas och lyftes av adhesionskraften. Den del av vattenytan, som har direkt kontakt med glasväggen i en någorlunda stor behållare, är sålunda märkbart högre än vätskeytan i övrigt. Det är vattnets "yttre kant", som klättrar eller dras upp för glasväggen. Ju mindre behållaren är i tvärsnitt desto tydligare kan man iakttaga den uppåtdragande effekten. I ett smalt glasrör kan kombinationen av ytspänning och adhesionskraft lyfta den instängda vattenpelaren till avsevärda höjder. Detta fenomen, som har mycket stor betydelse ur biologisk synpunkt, kallas *kapillärkraft*. Det är den, som möjliggör vattnets kretslopp i marken liksom cirkulationen av livsviktiga lösningar genom växternas rötter och stammar samt blodets cirkulation i människokroppen. (Man bör i detta sammanhang inte förglömma det osmotiska trycket, som i hög grad bidrager till förloppen.)

Vattnets gynnsamma inställning till ytspänning och adhesionskraft tillgodogör sig även brandmännen. I den mån fortfarande en väl

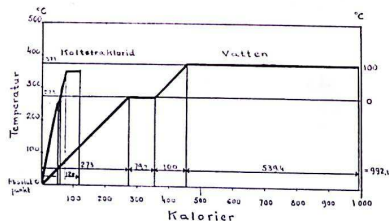

Bild 2.

Kungörelse om Riksförbundets studiestipendier 1963

Svenska Brandkårenas Riksförbund utdelar för år 1963 studiestipendier till ett sammanlagt belopp av kr 2.000:—.

Stipendierna få sökas av brandbefäl och brandmän vid brandkårer anslutna till Riksförbundet samt brandkonsulenter.

Stipendierna äro avsedda dels till studier i och för höjande av den personliga yrkesskickligheten, dels till studier av sådana förhållanden inom brandväsendet, som kunna bli till gagn för Riksförbundets verksamhet.

Studierna böra fullgöras vid in- eller utländsk brandkår eller institution där goda lärdomar för avsett ändamål kunna inhämtas, vid utbildningsskolor eller specialkurser för

brandväsendet, vid utländska brandtekniska anstalter e d. Stipendier skola sökas hos Svenska Brandkårenas Riksförbunds Verkställande Utskott, Jakobsgatan 14, Stockholm C, senast den 15 maj 1963.

Stipendiat skall i ansökan uppgiva födelseår, nuvarande anställning, vad de avsedda studierna skola omfatta, plats och tid för deras bedrivande samt beräknade kostnader. Till ansökan skall bifogas meritförteckning ävensom tillstyrkande utlåtande från vederbörande brandchef, brandstyrelse eller styrelse för brandkårsförening eller brandkårsförbund.

Senast två månader efter studiernas avslutande skall studieberättelse ingivas till V. U.

Grunder för utdelning av Riksförbundets stipendier

Stipendierna avse att bereda personal vid landets till Riksförbundet anslutna brandkårer eller brandkårsförbund möjligheter till utbildning genom studier, som höja den personliga yrkesdugligheten och därmed bli till gagn för brandkårenas eller äro av betydelse för Riksförbundets allmänna verksamhet.

Studierna böra fullgöras vid in- eller utländsk brandkår eller institution, där goda lärdomar för avsett ändamål kunna inhämtas, vid utbildningsskolor eller specialkurser för brandväsendet, vid utländska brandtekniska anstalter e d.

Stipendieutdelningen kungöres i "Brandkärstidskrift"

samlad vattenstråle uppskattas, är nämligen förutsättningen för att en sådan skall kunna erhållas, att ytspänningen är hög. Vid avkylning och släckning av fibrösa ämnen är det kapillärkraften, som utnyttjas för att vattnet skall kunna tränga djupare in i materialet. I sannings intresse måste man dock konstatera, att vattnets "goda" värden för ytspänning och adhesion kan bli ett tveeggt svärd. Brandmannen har idag ofta större användning för en splittrad stråle än en samlad. Splittringen underlättas genom att ytspänningen sänkes, vilket kan ske genom tillsättning av s k vätnedel. I fibrösa ämnen erhålles även en djupare och snabbare inträngning av väta, vatten, när ytspänningen sänkes.

(Forts)

minst en månad före ansökningstidens utgång med angivande av stipendiernas ändamål och den tid, inom vilka ansökningarna skola vara inkomna till V. U. Sökande äro skyldiga att uppgiva ändamål, tid och plats för avsedda studier, att bifoga meritförteckning jämte tillstyrkande utlåtande från vederbörande brandchef, brandstyrelse eller styrelse för brandkårsförening eller brandkårsförbund och att inom två månader efter studiernas fullgörande ingiva studieberättelse till V. U.

Stipendierna kunna utdelas till brandmän och brandbefäl vid brandkårer, anslutna till Riksförbundet, ävensom till brandkonsulenter.

V. U. bestämmer stipendiernas antal och storlek, varvid hänsyn tas till den nytta avsedda studier kunna anses hava för brandväsendet samt till storleken av det till utdelningen anslagna beloppet. Om möjligt bör belopp för varje stipendium bestämmas så, att det täcker de skäliga kostnaderna för resp studier.

Meddelande om de beslutade stipendierna sker dels i "Brandkärstidskrift", dels genom skrivelser till dem, som utsetts till stipendiater. Beviljat stipendium utbetalas till stipendiaten, när han till V. U. anmält, att han är färdig anträda sin studieres, och erinras i samband därmed om hans skyldighet att företaga studieresan enligt uppgiven plan samt att inom två månader efter dess avslutning insända studieberättelse till Verkställande Utskottet. Till de sökande, som icke kunnat tilldelas stipendier, återsändes ansökningshandlingarna jämte meddelande att ansökan icke kunnat bifallas.

90 000 på telefonapparaterna

Den 12 december 1962 har Telestyrelsen besvarat en anhållan från ett göteborgsföretag om rätt att "anbringa självhäftande etiketter, angivande brandförsvarsområdets telefonnummer jämte SOS-numret 90 000 på televerkets telefonapparater..." Vi återge här svaret:

"Frågan om anbringande av självhäftande etikett, upptagande SOS-numret 90 000 på telefonapparat i SOS-område, har tidigare varit föremål för övervägande i Telestyrelsen. Metoden har emellertid av flera skäl befunnits icke böra användas, bl a därför att en sådan etikett skulle ha avsevärt mindre slitstyrka än telefonapparaten och vidare med hänsyn till de olägenheter, som kunna väntas uppstå i de fall telefonapparat, som nedtagits i ett SOS-område, återuppsättes inom område, där SOS-tjänst ännu icke införts.

Vad ovan anförts gäller även beträffande den av Eder ifrågasatta etiketten. Därtill kommer att på den samma angivits endast ett av de hjälporgan, nämligen brandkåren, som ingår i SOS-tjänsten, medan lika

starka skäl torde finnas för att angiva även andra viktiga hjälporgan, t ex ambulans och polis. Det är emellertid icke lämpligt att på en anvisning av här förevarande slag angiva hjälporgans telefonnummer med hänsyn till de olägenheter, som uppkomma om t ex telefonnumret för hjälporganet ändras eller telefonapparaten flyttas till SOS-område, där annat telefonnummer för hjälporganet i fråga gäller.

Under angivna förhållanden är Telestyrelsen icke beredd att lämna det av Eder önskade medgivandet.

Vi vilja i detta sammanhang nämna, att frågan om att förse telefonapparater inom SOS-områden med anvisning om SOS-numret 90 000 i utförande av mera varaktigt karaktär f n behandlas av Telestyrelsen."

Frågan om att förse att telefonapparater med anvisning om SOS-numret 90 000 väcktes redan i skrivelse till Telestyrelsen den 23 mars 1960. I svaret den 3 februari 1961 förklarade sig Telestyrelsen — liksom i ovan redovisade svar — icke beredd genomföra förslaget. Samtidigt angavs: "Styrelsen kommer dock i annat sammanhang att pröva frågan om eventuella andra åtgärder i syfte att sprida ytterligare kännedom om 90 000-numret".

Sedan nu SOS-organisationen vuxit ut kraftigt, torde det vara tid för Kungl Telestyrelsen att slutbehandla frågan om att "förse telefonapparater inom SOS-områden med anvisning om SOS-numret i utförande av mera varaktigt karaktär". Detta inte minst med hänsyn till den propaganda, som privata räddningsföretag driver i pressen, i skrivelser och även i radio (exempelvis programmet "Vi på landet undrar..." den 5 mars i år) för mer eller mindre invecklade privata telefonnummer. Förvirring skapas hos allmänheten och olyckliga tidsfördröjningar uppstår vid alarmering.

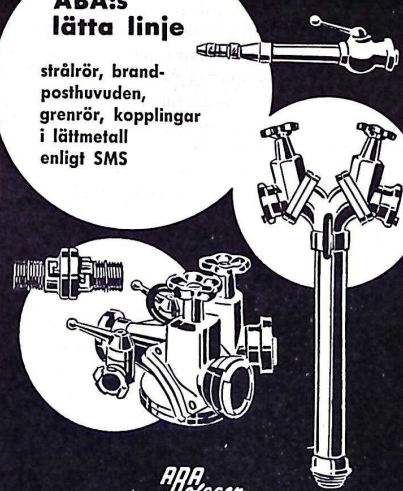
Var det inte generaldirektör Sterky i Telestyrelsen, som personligen var initiativtagare till SOS-organisationen? Skall nu det goda syftet med ett för hela landet enhetligt telefonnummer vid inträffade olyckor av skilda slag bli förfelat?

Låt oss snarast i varaktigt utförande få numret 90 000 på alla telefonapparater, som är anslutna till SOS-stationer.

Red

**ABA:s
lätta linje**

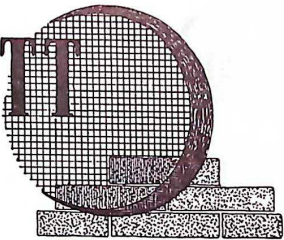
strålrör, brand-
posthuvuden,
grenrör, kopplingar
i lättmetall
enligt SMS

ABA
Solagen

ALLMÄNNA BRANDREDSKAPSAFFÄREN AB
SCHELEGATAN 28 STOCKHOLM K TEL 54 14 00

NYTT

från

BYGGNADSFRENTEN

Isolering av oljecisterner tillhörande radhus

Med anledning av en skriftlig förfrågan rörande rubr har statens brandsinspektion meddelat följande.

De här aktuella oljecisternerna är förlagda till förrådsdel av träkonstruktion som är avskild från bostadsdel medelst brandsäker vägg och dörr.

Enligt anvisningarna i statens brandsinspektions cirkulär 21 kap 3.3 får oljeförråd som icke överstiger 4.000 liter förläggas till bottenvåning i en- och tvåfamiljshus, radhus, kedjehus eller annan jämförlig byggnad under förutsättning att cisternen isoleras mot brand och placeras i utrymme som är åtminstone brandhämmande avskilt från bostadsutrymme. I anvisningarna (kap 3.2) anges även att vid bostads- och kontorshus bör oljecistern förläggas på betryggande avstånd med hänsyn till storleken dock minst 6 m från brännbar byggnadsdel vid stående cistern och 3 m vid liggande (oisolerade cisterner).

Med hänsyn till att de här aktuella byggnaderna är av sten och att förrådsdelen är brandsäkert avskild från bostadsdelen anser brandsinspektionen att man i detta speciella fall bör kunna avstå från brandisolering av cisternerna. Brandsinspektionen vill emellertid framhålla att en isolering av cisternerna i och för sig ger ett bättre skydd mot upphettning och därmed mot risk för antändning av cisternen vid brand. (29.10.1962)

Uppställning av villapanna Norah 1600

Hos byggnadsstyrelsen har den 9 januari 1962 anhängits att för rubr panna få minska det fria luftade utrymmet mellan pannans baksida och intilliggande vägg av brännbart material till 1 cm. Med anledning av framställningen har byggnadsstyrelsen efter samråd med statens brandsinspektion meddelat följande.

Ifrågavarande värmepanna är konstruerad så att rökröret av 7 mm stål, som löper i centrum av den bakom själva pannan placerade varmvattenberedaren,

är omslutet dels av en 20 mm bred vattenspalt — det värmande mediet — dels av en ca 90 mm bred servisvattenbehållare, dels ock av en 70 mm tjock Rockwool-matta samt ytterbeklädnad av plåt.

Enligt BABS 1960 35:223 gäller för icke typgodkända eldstäder att de som regel ej får anordnas närmare brännbar byggnadsdel än 50 cm. Detta mått kan dock minskas till hälften om eldstaden är vattenmantlad eller försedd med särskild isolering.

För typgodkända eldstäder skall gälla särskilda installationsföreskrifter. Den typgodkända verksamheten har emellertid ännu ej kunnat byggas upp i full omfattning. I avvaktan härpå har Statens provningsanstalt i cirkulärskrivelse till pannfabrikanter i samråd med byggnadsstyrelsen meddelat vissa riktlinjer rörande uppställning av vattenmantlad och värmeisolerade värmepannor, innebärande bl a att minst 5 cm fri luftspalt måste finnas mellan pannans utsida och brännbar byggnadsdel.

Med hänsyn till det utförande som här ifrågavarande panna fått, anser styrelsen att föreslagen uppställning kan godtagas intill dess frågan om typgodkännande kan upptagas till prövning, dock längst intill utgången av år 1963. (28.6.1962)

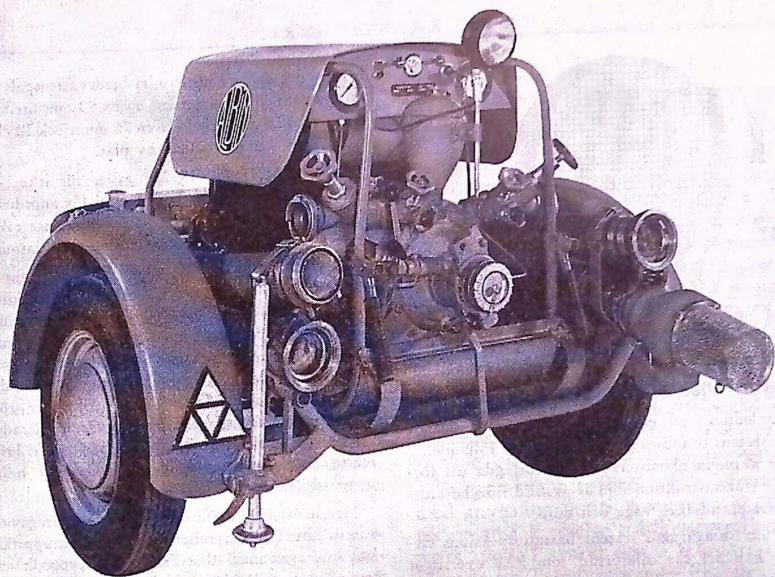
Plastikant självlysande profiler

I anledning av en skrivelse den 15.5.1962 med anhängan om statens brandsinspektions synpunkter på typ av självlysande plastprofiler att användas som markering av trappsteg, ledstänger o dyl har brandsinspektionen anfört följande.

Utrymningsväg från allmän samlingslokal skall markeras i enlighet med biografförordningen (SFS-32 nr 179 § 24). Därav framgår att om befintlig reservbelysning ej är tillräcklig för vägledning vid biografens utrymmande skall därjämte i biografens utrymmande skall självlysande profiler finnas ytterligare reservbelysning (ledljus) av sådan ljusstyrka att då endast ledljuset är tänt tillräcklig belysning för ovannämnda ändamål erhålls.

Det är således inte möjligt att i ovannämnda fall enbart använda självlysande profiler för utmärkning av utgång. Dock anser brandsinspektionen att profilerna väl kan användas som komplement till det författningsenliga ledljuset. Även i utrymningsvägar från andra allmänna lokaler där ej biografförordningens 24 § tillämpas t ex i sjukhus, vissa offentliga byggnader, kontor, hotell och pensionat m m anser inspektionen att markering med självlysande profiler kan vara till stor nytta. (14.7.1962)

B. Lennmalm

ALBIN-900 VW

-modern svensk motorspruta med garanti

enkel konstruktion

lättskött

prestanda över normerna

Många års erfarenhet och ett intensivt tekniskt samarbete mellan ALBIN MOTOR AB och AB PUMPINDUSTRI ligger bakom ALBIN-900 VW, den enda motorsprutan i sin storleks-

klass som med undantag för motorn — VW industrimotor — är helt svenskbyggd.

Hittills har över 900 ALBIN-900 VW levererats på den svenska marknaden.

Begär teknisk beskrivning från

ALBIN MOTOR AB Kristinehamn tel. 0550/150 00

**Ni möter ALBIN-namnet på många områden
...överallt betyder det omutlig kvalitet !**

Brandförsvarsmål i Regeringsrätten 1961

9. (Dnr 101/1961 Inr-dep)

Ang klander av drätselkammarens beslut

Jämlikt § 25 i av länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län den 19 december 1947 fastställd brandordning för Göteborgs stad skall staden för sotnings verkställande vara indelad i lämpligt antal distrikt. Enligt § 26 2 st i brandordningen meddelas godkännande såsom skorstensfejare av drätselkammaren, vilken i egenkap av brandstyrelse handhaver förvaltningen av stadens brandförsvars angelägenheter. Godkännandet skall avse visst sotningsdistrikt. För att vinna godkännande såsom skorstensfejare fordras, jämlikt § 26 1 st, utöver vad i 17 § brandstadgan sägs, att sökanden råder över sig och sitt gods samt att han minst 2 år med goda vitsord arbetat såsom förman i yrket och jämväl i övrigt finnes vara lämplig. — Vid sammanträde den 8 mars 1960 beslöt drätselkammaren i Göteborg — sedan i vederbörlig ordning kungjorts, att vik skorstensfejare erfordrades för stadens 8:e sotningsdistrikt — meddela godkännande såsom skorstensfejare för nämnda distrikt för skorstensfejaren G. Fäldt, vilken jämte andra personer sökt nyssnämnt godkännande; dock skulle godkännandet gälla fr o m den 1 april 1960 t v, dock längst till dess ny indelning av stadens sotningsdistrikt blivit genomförd och fastställd. Över drätselkammarens beslut anförde skorstensfejareverkmästaren K. Johansson samt ytterligare 9 skorstensfejareverkmästare, alla i Göteborg, besvär hos länsstyrelsen med yrkande att länsstyrelsen måtte, med ändring av kammarens beslut, meddela godkännande, varom i målet vore fråga, för den av klagandena som funnes därtill mest meriterad. Till stöd för besvären androgo klaganden i huvudsak följande: Fäldt uppfyllde icke kravet i § 26 brandordningen, att sökande skulle hava arbetat såsom förman i yrket. Ehuru Fäldt varit skorstensfejareverkmästare i Bodafors köping, torde han där hava arbetat ensam eller med allena en anställd, varför han saknade erfarenhet som arbetsledare. Klagandena — vilka ävenledes sökt det ifrågavarande godkännandet — hade i sin verksamhet såsom skorstensfejareverkmästare genomnått 7—8 anställda, vilket kvalificerade dem såsom arbetsledare. Ej heller kunde Fäldt anses uppfylla det i § 26 brandordningen uppställda kravet på lämplighet. En jämförelse med klagandena borde i varje fall leda till att bland dem funnes den eller de som vore lika eller mera lämpliga att erhålla godkännandet. Den lokala kännedom klagandena ägde borde tillmätas vikt. Såsom meriterande i lämplighetshänseende borde även närmas

tid, varunder klagandena vikarierat såsom skorstensfejareverkmästare i staden. Drätselkammarens beslut bröte vidare en 75-årig tradition. Efter år 1885 hade nämligen icke inträffat, att kammaren meddelat godkännande för en skorstensfejareverkmästare från annan ort. Ytterligare hade brandchefen i staden — som i förevarande ärende lämnat förord för Fäldt — i ytterrande till drätselkammaren den 18 november 1959 rörande godkännande av skorstensfejareverkmästare i stadens 4:e distrikt förordat annan sökande än Fäldt och därvid anför, att det icke föreläge något skäl att antaga mästar bland sökande från andra orter. — I förklaring över besvären anförde drätselkammaren att, enligt vad kammaren inhämtat, Fäldt i egenkap av skorstensfejareverkmästare sedan den 1 februari 1956 i Bodafors köping haft minst en anställd. Länsstyrelsen, utslag den 1 juli 1960: Länsstyrelsen finner klandrade beslutet icke stå i strid mot vad i 26 § i den för Göteborgs stad gällande brandordningen finnes stadgat angående villkor för godkännande såsom skorstensfejare. Av handlingarna får anses framgå, att Fäldt är den av de sökande, som är lämpligast för ifrågavarande befattning. På grund härav och då, såvitt visats, beslutet ej heller eljest är olagligt i något av de hänseenden, varom i 76 § kommunallagen förmåles, lämnas besvären utan bifall. Regeringsrätten: Enär, såvitt handlingarna i målet utvisa, Fäldt måste anses ha erforderlig kompetens för ifrågavarande befattning och jämväl i övrigt vara lämplig att inneha densamma, lämnar regeringsrätten besvären utan bifall.

Statens Provningsanstalt

Cirkulär nr 18 av december 1962 med förteckning över godkända handbrandsläckare har utkommit. I cirkuläret redovisas som vanligt namnen på de apparater, som godkänts för skilda användningsområden (även för båtar), släckningsmedel, frostfrihet och tillverkare eller ensamförsäljare.

Cirkulär 18 B/1962, som utkom i juli 1962, inrymmer på motsvarande sätt förteckning över handbrandsläckare, vilka godkänts för sk njesbåtar drivna med flytande bränsle.

Misslyckad alarmering

Den 19 februari 1962 utbröt en brand i Valbo, Gävleborgs län. Det visade sig då att brandsignalfördelaren icke fungerade, varför brandmännen kallades på annat sätt.

Av en av Kungl. telestyrelsen i ärendet företagen utredning har framgått följande.

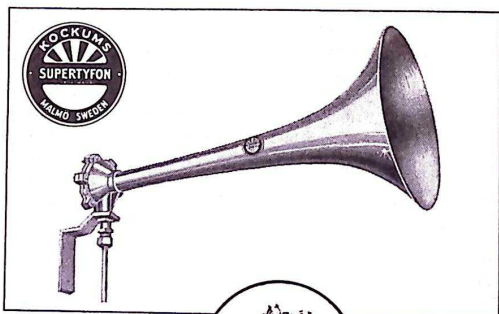
En provutlösning hade utförts tidigare under den aktuella dagen, varvid allt syntes fungera utan anmärkning. När på kvällen samma dag en brandalarmering skulle utföras, visade det sig omöjligt att utlösa fördelaren. Vid den undersökning som utfördes på morgonen den 20 februari visade det sig att brandsignalfördelaren ej "ställt hem" efter den tidigare utförda provutlösningen beroende på ett kontaktfel i ett sk kamskiverelä.

Brandsignalfördelaren är så konstruerad att den ger fellarmsignal om den ej "ställt hem"

2¹/₂—3 min efter starten. Är telefonstationen ifråga obemannad, överförs denna fellarmsignal till närmast överordnad station med manuell avdelning, där den markeras som "stor larm". Med den larmöverföringsutrustning som för närvarande finnes kan fellarmsignalen från brandsignalfördelaren dock icke särskiljas från andra "stora" stationslarm.

I det här aktuella fallet överfördes fellarmsignalen fullt riktigt till telefonstationen i Gävle, men på grund av olyckliga omständigheter blev den inte tillräckligt snabbt åtgärdad.

Som främsta orsak härtill har framhållits att fel hade förekommit på larmmottagningsutrustningen i Gävle som gjort att "liten larm" stundom markerats som "stor larm". Då det därför vid den från Gävle omedelbart företagna provringningen till Valbo telefonstation inte kunde påvisas några felaktigheter på stationsutrustningen, och då ej heller några

SUPERTYFON[®] TIDSIGNALERING ALARM

Kraftigt ljud • Minimal luftförbrukning
• Manövreras för hand eller elautomatiskt • Levereras även i enkel eller dubbel montage.

KOCKUMS
MEKANISKA VERKSTADS AB • MÄLMO

Begär prospekt
nr 481.

Sandvikens Jernverks AB

felanmålningar som tydde på något allvarligare stationsfel hade inkommit, bedömde man den "stora larmen" som en felaktigt markerad "liten larm". Eftersom "liten larm" är av sådan karaktär att omedelbar felavhjälpning icke är nödvändig lät man denna bero tills vidare.

För närvarande pågår, enligt vad telestyrelsen upplyst, undersökning om möjligheten att bygga ut telefonstationernas fellarmsystem, så att en särskild felsignal erhålles vid fel på brandsignalfördelare eller annan utrustning för brandalarmering.

Vad kontaktfelet i kamskivereläet beträffar berodde detta troligen på att gnistsläckningen på den sk hemställningskontakten ej var fullt tillfredsställande, varför sotbildning uppstått på kontaktytorna. Åtgärder har numera vidtagits för att förbättra gnistsläckningen.

Länsbrandinspektören i Gävle har framhållit, att kamskivereläet syntes vara mycket känsligt för bl a föroreningar och att brandsignalfördelarna som följd därav kanske blir mindre driftsäkra sedan de varit i drift ett antal år. Härtill har telestyrelsen genmält, att kamskivereläet i en brandsignalfördelare utnyttjas mycket obetydligt i jämförelse med de kamskivereläer som förekommer i våra normala stationsutrustningar, vilka ju vanligtvis är i oavbruten drift större delen av dygnet. Den förslitning som på grund härav stundom kan påvisas på dessa reläer kan därför knappast uppstå i brandsignalfördelarnas kamskiverelä. Då dessutom det i Valbo uppkomna felet telestyrelsen veterligt är det enda i sitt slag som hittills uppstått i de ca 600 brandsignalfördelarna inom landet, ansåg styrelsen att driftsäkerheten hos detta relä måste betraktas som tillfredsställande, särskilt efter den nu genomförda förbättringen av gnistsläckningskretsen.

Stig G Holmberg

Landshövding Johan Nilsson †

Den 15 mars avled f landshövdingen Johan Nilsson i en ålder av nära 90 år.

Åren 1924—1939 var landshövding Nilsson vice ordförande i Svenska Brandkärernas Riksförbund. Då han sistnämnda år trädde tillbaka härifrån utsågs han till förbundets hedersledamot, som uppskattning av det intresserade och värdefulla arbete han nedlagt inom förbundet.

Minnen

Explosion på Schéelegatan

Heder åt brandkapten Olle Johansson, som fick ta emot stöten vid den hemiska explosionen på Söder den 22 januari i år!

Men hör nu på! Jag låg och sov på JO under hästarnas tid, då det en natt gick larm från brandskåpet vid Schéelegatan. Jag åkte på manskapsvagnen med fuxarna Max och Dux. Gatorna var tomma. Oxtorgsgatan ned, snett över det tomma Hötorget och så i sträckgalopp utför Kungsgatan. Polisen vid Vasagatan visade klart.

Svår gasexplosion på Schéelegatan. Alla gaslyktor och alla fönster i kringliggande fastigheter krossade. Skrik och rop på hjälp överallt.

Jag hade fyra order att ge på en gång:

1. Stack en Nifelykta i handen på verkmästaren: Sök sig ner i källaren och stäng huvudkranen för gasen.
2. Spring till brandskåpet och kalla flera ambulanser.
3. Spring upp i trapporna och hindra folk att tända ljus.
4. Ring till Serafimern och förbered dem om skadefallen.

Så kom arbetet. Flera var döda. Många var fastklämda, skadade och skrek på hjälp. Det hela såg bedrögligt ut.

Golv hade flugit upp i tak. Kakelugnar hade — flera trappor upp — ramlat omkull. Den stora källardörren av plåt hade flugit tvärs över gården, slagit sönder ytterdörren, och låg där i två delar i en trappuppgång. (Jag tror att den ena halvan ännu finns kvar i Röde Hanens arkiv.)

Så kom verkmästaren upp efter väl förrättat värv. Men, sade han, det sitter två överlevande där nere, överhöljda av kalkdamm. Faktum är att de befunnit sig i explosionens centrum.

Utredningen senare visade att det var ett i viss mån missanpassat kärlekspar, som beslutat sig för att gemensamt taga livet av sig med gas. Men så råkade en person, som bodde ovan den aktuella platsen i källaren, komma hem. Han kände en besynnerlig lukt och tände en tändsticka. Då smäll det.

Jag tillkallade vice värden och vi gick genom förteckningen på alla som bodde i fastigheten, och prickade av överlevande, döda och saknade. Det visade sig att en mor med ett litet barn saknades. Der blev att taga fram spett och redskap igen och söka vidare.

Ett golv satt faktiskt i ett tak. Hur vi spertade, så föll det hela ned. Och där låg den unga modern och det lilla barnet ihjälklämda. Vemodigt!

Vi hade gjort vad på oss ankom, men morgonen där-

Statens Brandinspektion

Meddelande 1963: 1

har utkommit och innehåller uppgift om *brandinspektionens cirkulär och meddelanden*.

I meddelandet är intaget såväl förteckning som saksregister över de av brandinspektionen utgivna cirkulär och meddelanden, som alljämt gäller. Speciell anteckning har gjorts beträffande de publikationer, som i *sak* fortfarande gäller, även om de ur *formell* synpunkt inte är fullt korrekta med hänsyn till att hänvisningar sker till paragrafer i äldre lagstiftning.

Det understryks att innehållet i inspektionens cirkulär och meddelanden bör vara känt av *all* inom brandförsvaret verksam, aktiv personal, och detta icke minst ur arbetskyddssynpunkt. Även brandstyrelsens ledamöter bör från fall till fall underrättas om innehållet i broschyrerna.

Meddelande 1963: 2,

som behandlar *vårdhem och liknande*, har utkommit.

I meddelandet redovisas inledningsvis branden i Locknegårdens vårdhem (beskriven här i nr 3/1963), som väl närmast föranlett denna komplettering till inspektionens tidigare meddelanden nr 1956:7 resp 1960:7 i ämnet. Det framgår att enligt verkställd undersökning var år 1956 nära hälften av de för vårdändamål eller liknande använda byggnaderna ur brandskyddssynpunkt *dåliga*, d v s invändigt oskyddade träbyggnader med otillfredsställande såväl sektionering som utrymningsförhållanden.

Även om viss förbättring senare inträtt *fordras det krafttag från de lokala brandmyndigheternas sida* för att tryggheten mot brand skall bli acceptabel i dessa byggnader, där vårdade eller intagna personer som

på skrev en beskäftig tidning att brandkåren dröjt så länge. Jag blev arg då jag aldrig hade åkt så fort till någon brandplats. Jag *inbjöd* inte tidningen utan *anmodade* den att infinna sig hos mig, varvid jag föreskrev följande telegrafremsor: 1) När larmet kom in. 2) När gatuportarna öppnades. 3) När kallelsen kom om ambulanser.

Jag kan inte nu erinra mig tiderna, men tidningen fick ändra ton.

Furukullberg

regel icke själva har förmåga att snabbt taga sig ut ur byggnaden vid brand.

Det framhålls att brandchefer och brandsynenämnder ofta icke ansett sig kunna påfordra erforderliga byggnadstekniska förbättringar för att erhålla skälig trygghet mot skada av brand — och detta av ekonomiska skäl. I meddelandet erinras i samband därmed om departementschefens uttalande i propositionen till den nya brandlagstiftningen, där det bl a heter:

”... Begränsade ekonomiska resurser hos en viss anläggnings ägare eller viss grupp av sådana personer får icke föranleda eftergifter i eljest gängse krav på brandsäkerhetsåtgärder i fråga om sådana personers eller företags anläggningar.”

Det understryks angelägenheten av att 1963 års brandsyn inom anläggningar av nu ifrågakommande slag ägnas speciell uppmärksamhet. Härtill lämnas klara anvisningar beträffande omfattningen av förelägganden vid dylik brandsyn, speciellt med tanke på tidsfrister för avhjälpan av bristfälligheter.

Slutligen lämnas även vissa anvisningar om hur de ekonomiska konsekvenserna av ifrågakommande, vid brandsyn givna förelägganden, kan lösas.

FOG-JET

det populära munstycket
för samlad eller spridd
stråle

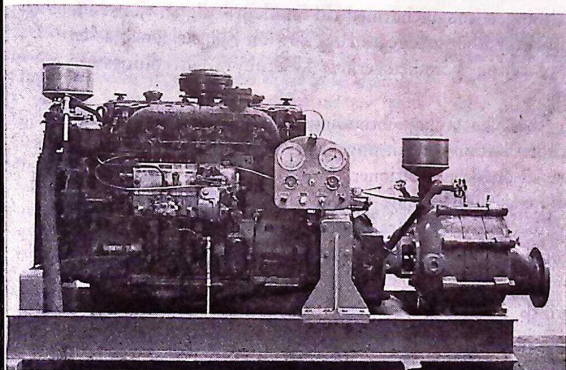
ALL ÖVRIG
BRANDREDSKAP

ODENIUS A.B.

Box 350

Göteborg 1 Tel. v. 1731 20

Stationära Pumpaggregat

för

Diesel-, Bensin eller
El.drift

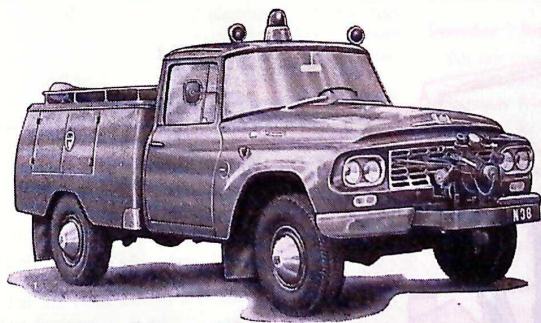
Kapacitet:

2500-6500 lit/min
vid 100 m/vp.

Wilh. Rubergs Fabriks-Aktiebolag

L Å N G E B R O

Tel. Kristianstad 10174, 10178, 16278

BRISSMANS SLANGUTLÄGG- NINGSJEEP

Chassi: International C-124
4×4, med 340 cm hjulbas. To-
talvikt 4.300 kg. Bromsar, hy-
drauliska med vacuumservo.
4-hjulsdrift.

Motor: 6-cyl., toppventil 140
hkr bensin. Synkroniserad
växellåda, 4-växlad med ter-
rängväxellåda = 8 växlar
fram och 2 back.

Hytt: Original 3- eller 7-mans helt i stålkon-
struktion med svängd panoramaruta.

Kaross: Fristående från hytt, helt i stål- och plåt-
konstruktioner. Taket över lastskåpet bygges i
form av ett lastflak med räck av rostfria stålrör.
Med vår patenterade slangutläggningslåda har

den plats för upptill 1200 meter 76 mm vävslang,
denna slang kan köras ut av en enda man på en
minut och slangen lägger sig i en jämn sträng
efter bilen vilken hastighet man än kör med. Vid
sidorna göres materialfack. Jeepen tar c:a 1800
kg nyttig last.

BEGÄR OFFERT FRÅN

BRISSMANS BRANDREDSKAP AB

HALMSTAD - TELEFON 035/133 33

BRANDINSPEKTÖR

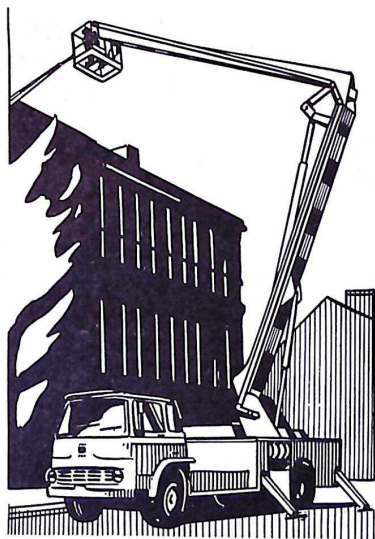
Kungl. fortifikationsförvaltningen kungör härmed till ansökan ledig en tjänst för extra biträdande brandinspektör i högst lönegrad Ag 23 (lön i lägsta löneklassen f n 2.610: —/mån) med placering å ämbetsverkets kasernbyrå, utredningssektionen. Tillträdesdag snarast.

Befattningshavaren, som skall ha avlagt brandingenjörsexamen vid Statens Brandskola, skall biträda fortifikationsförvaltningens brandinspektör med honom åliggande arbetsuppgifter, såsom konsultationer, brandsyner och inspektioner, ritningsgranskning, utredningar, utarbetande av anvisningar och instruktioner samt utbildning av försvarets personal i brandtjänst.

Tjänsten torde från och med den 1 juli 1964 komma att uppföras å extra ordinarie stat (Ae 23).

Ansökan, märkt "Bitr brinsp", jämte styrkt meritförteckning, betygsavskrifter och de handlingar i övrigt sökande önskar åberopa ävensom uppgift om folkbokföringsnr och — i förekommande fall — vpl.nr, skall vara fortifikationsförvaltningen, Stockholm 16, tillhanda senast den 7 maj 1963.

Närmare upplysningar lämnas av brandinspektören Styrlander, tel Stockholm 10 72 73.

SIMON SNORKEL

Det riktiga redskapet för
livräddning vid brand

Det moderna räddnings-
redskapet, som gör brand-
mannens arbete säkrare

Arbetshöjd: 19,8 m

Lyftkapacitet: 450 kg

BYGGMATERIAL

VÄSTERÅS 021/379 00

Generalagent:
AB ÅSBRINK & Co, MÄLMÖ

Statens Brandskola

Tillkännagivande om brandingenjörsklass

Under förutsättning av riksdagens bifall till Kungl Maj:ts förslag i statsverkspropositionen 1963 beträffande verksamheten vid statens brandskola efter den 1 juli 1963 samt Kungl Maj:ts godkännande av framlagt förslag till ny stadga för statens brandskola kommer med början höstterminen 1963 att anordnas en *brandingenjörsklass*.

Brandingenjörsklassen, som omfattar omkring 83 utbildningsveckor (två läsår med mellanliggande sommaruppehåll), leder fram till *brandingenjörexamen*, vilken jämlikt 7 § brandstadgan den 30 mars 1962 (nr 91) utgör kompetenskrav för tjänst som brandchef, vice brandchef och därmed jämförliga befattningshavare vid rikets större kommunala brandkårer.

Utbildningen i *brandingenjörexamen* är indelad i *fyra skeden*.

Första skedet omfattar omkring 19 veckor handläggande grundläggande brandmannautbildning vid större kommunal brandkår. (2.9.63—11.1.64)

Andra skedet omfattar en vårtermins studier vid brandskolan med avslutning i början av juni månad. (13.1.64—5.6.64)

Tredje skedet förlagt till sommaruppehållet mellan de båda läsåren, varar omkring nio veckor och avser handläggande praktisk befälsutbildning vid större kommunal brandkår. (10.6.64—10.8.64)

Fjärde skedet omfattar teoretiska studier vid brandskolan under hela det följande (andra) läsåret. (aug. 64—juni 65)

De ovan inom parentes angivna tiderna avser 1963/65 års *brandingenjörsklass*. Elev, som senast vid tiden för andra skedets början under minst åtta månader i heltidsanställning tjänstgjort i brandtjänst vid kommunal brandkår, befrias från utbildningens första skede.

För att vinna inträde i 1963/65 års *brandingenjörsklass* fordras:

dels att sökanden uppfyller någon av följande förutsättningar:

1) att sökanden avlagt gymnasiets ingenjörexamen (teknisk studentexamen) med lägst betyget godkänd i svenska, matematik, fysik och kemi;

2) att sökanden avlagt studentexamen med lägst betyget godkänd i det skriftliga provet i modersmålet samt i ämnena matematik, fysik och kemi enligt fordringarna för examen å reallinjen;

3) att sökanden genomgått annan utbildning, som styrelsen för brandskolan finner vara likvärdig med vad ovan under 1) och 2) angivits, eller

Brandorsaken vid Locknegården

I förra numret lämnade vi en omfattande redogörelse för brandkatastrofen vid Locknegårdens vård- och arbetshem. Kriminalpolisen har nu slutfört en omfattande utredning om branden, och säger avslutningsvis beträffande brandorsaken:

”Den elektriska installationen har avförts som tänkbar brandorsak. Omständighet tydande på anläggning eller vållande har inte framkommit.

Med hänsyn till klarlagda detaljer beträffande konstruktionen av annexbyggnadens huvuddel och vad som framkommit beträffande iakttagelser i samband med brandens tidigare skede och de fynd som gjorts vid ingående platsundersökning, är det sannolikt, att eld kommit ut i ventilkökanaler i samband med att soteld brunnit och via dessa till vinden, där sedan glödbbrand brunnit under förmodligen flera timmar. Elden har hållits inkapslad under plåttaket och syrebrist måste ha förefunnits. Efter genombrott har elden fått en explosionsartad utveckling, speciellt mot västra gaveln, där betingelserna härför varit gynnsammast.”

Svenskar i fransk terräng

Till den internationella terrängloppningen för brandmän i Saint Saëns i Frankrike den 21 april har anmälts 8 deltagare från Sverige.

Däremot är intresset hittills svalt för deltagande i årets internationella brandkärstävlingar i Mulhouse. (Se Brandkärstidskrift nr 12/1962 sid 320.)

4) att sökanden innehaft fast anställning vid yrkesbrandkår under minst 36 månader;

dels

beträffande annan sökanden än sådan, som avses under 4), att han, där styrelsen ej medger undantag, icke uppnått tjuogoåttå års ålder; samt

beträffande sökande, som avses under 4), att han styrker sig inneha kunskaper i matematik, fysik, kemi och färdighet i skriftlig behandling av modersmålet, allt motsvarande fordringarna för betyget godkänd i antingen studentexamen å reallinjen eller gymnasiet ingenjörexamen (teknisk studentexamen).

Ansökan om inträde i 1963/65 års *brandingenjörsklass* ställes till *Styrelsen för statens brandskola*, Sturegatan 29, Stockholm Ö och skall vara styrelsen tillhanda *senast den 8 juni 1963*. Närmare upplysningar lämnas av brandskolans kansli, tel 08/20 27 47.

Notiser

Exempel på brandordningar

tillkommer det som bekant statens brandinspektion att utarbeta till kommunernas ledning i samband med att *nya brandordningar skall utarbetas av alla kommuner i landet före utgången av år 1964*. Väntan är stor på dessa "exempel". Emellertid lär arbetet med deras utformning nu vara klar, varför brandordningsexemplen beräknas föreligga i tryck omkring den 15 april.

Standard för tryckslang av väv

Svenska standarden på tryckslangar är nyligen fastställd genom SMS 2201—2204.

Årsmöten

- 19/4 Blekinge läns brandkårsförbund i Ronneby.
4/5 Hallands läns brandkårsförbund i Torup.
10—11/5 Västerbottens läns brandkårsförbund i Vännäs.
11—12/5 Kalmar läns brandkårsförbund i Hultsfred.
13/5 Jönköpings läns brandkårsförbund i Jönköping.
7— 8/6 Östergötlands brandkårsförbund i Finspång.
15/6 Skånska Brandkårsförbundet vid F 10, Ängelholm.

Befattningen som vice Brandchef tillika brandmästare

vid Lidköpings stads brandkår är till ansökan ledig att tillträdas den 1 augusti 1963 eller annan tidpunkt varom överenskommelse träffas.

Kompetensvillkor: Enligt brandstadgan.

Befattningen är placerad i lönegrad A 16 med kronor 525:— i beklädnadsersättning per år. Önskar sökande tillgodoräkna sig tidigare tjänstgöring för löneklassuppflyttning skall detta meddelas i ansökan.

Befattningshavaren är skyldig att ställa sig till efterträttelse för tjänsten gällande bestämmelser i brandlag, brandstadga, brandordning, tjänstereglemente, samt de pensions- och övriga bestämmelser för tjänsten, som äro eller kunna bli gällande.

Till brandstyrelsen ställd ansökan jämte åldersbetyg, meritförteckning och de övriga handlingar, som sökande önskar åberopa, skall senast den 1 maj 1963 vara brandchefen tillhanda.

Läkarintyg ingives på anfordran.

Lidköping den 19 mars 1963.

Brandstyrelsen

Bemärkelsedagar

60 år

12/5 Brandchef R. Nilsson, Skanör.

50 år

3/5 Verkmästare V. S. Melin, Kalmar.

40 år

17/5 Brandkapten G. Bergström, Stockholm.

25/5 v Brandchef G. Sunesson, Jönköping.

HERR BRANDMANS FUNDERING

BRANDKÄRSTIDSKRIFT

Organ för Svenska Brandkärernas Riksförbund
Utkommer omkring den 15 varje månad

Prenumerationspris: 8:— kr/år. Vid samtidig beställning av minst 5 ex = 7:— kr/år. (Likvid sändes till Brandkärstidskrift, Jakobsg 14, Stockholm. Postgiro 48 70.)

Redaktör och ansvarig utgivare: Brandchef A. Ekberg, S. Promenaden 46, Norrköping, Tel 011/293 70.

Annonbeställning: Svenska Brandkärernas Riksförbund, Jakobsgatan 14, Stockholm C. Tel 08/10 50 25.

OBS! Annonmanuskript måste vara inkomna senast den 20 i månaden före den, då annons önskas införd.

En ny broschyr!

Januari 1963

SVENSKA BRANDKÄRERNAS RIKSFÖRBUND

Brandlagen

och

Brandstadgan

lagtexten

med korta kommentarer

Av

STIG ROSENLUND

Pris 3:— kr + varuskatt och porto

Beställningskort medföljde februarinumret och beställningssedel på litteratur i mars-numret!

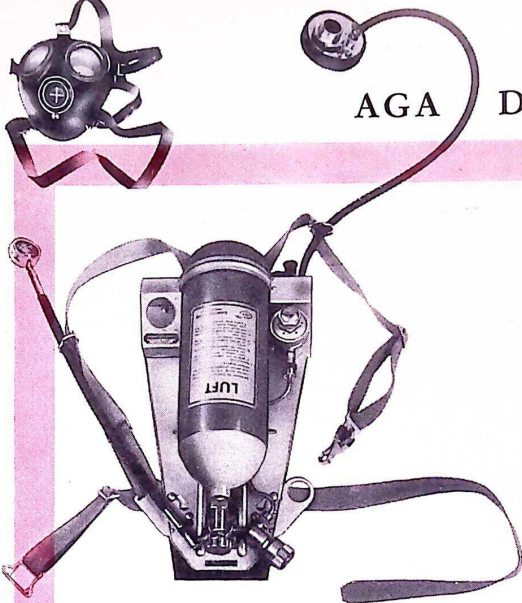
SVENSKA BRANDKÄRERNAS RIKSFÖRBUND

Jakobsgatan 14
STOCKHOLM C

Telefon 010/21 36 06
Postgiro 48 70

AGA DIVATOR UNIVERSAL

Andningsapparaterna AGA Divator Universal kan utan ändring användas både som gasskydd och för dykning i vatten. Såväl den tekniska utformningen som materialet är avsett härför.

AGA Divator Universal I med 5 liters behållare är den vanligaste apparaten för rökdykning och skydd mot giftiga gaser. Om man önskar längre användningstid är det lämpligt med Universal I försedd med en 7 liters behållare eller Universal II med två 5 liters luftbehållare.

AGA DIVATOR UNIVERSAL I finns i två utföranden:

ME-1710 med manometer monterad på rygglåten

ME-1715 med manometer synlig för bäraren (bilden ovan).

Apparaterna kan förses med endast 1 st. 5- eller 7-liters luftbehållare.

AGA DIVATOR UNIVERSAL II finns i två utföranden:

ME-1721 med manometer monterad på rygglåten

ME-1726 med manometer synlig för bäraren (bilden till höger).

Apparaterna kan förses med 2 st. 5- eller 7-liters luftbehållare.

Behållarna är fyllda till 200 kg/cm² arbetstryck.

Kontakta oss för närmare upplysningar och offert!

BIRGER CARLSON & CO AB

Kaptensgatan 6
STOCKHOLM Ö

Telefon (växel): lokalsamtal 67 91 30
rikssamtal 62 49 56 - 62 49 92